

ГОРА

110 години

6/2009

3⁰⁰ лв.

STIHL®

www.stihl.bg

9 770861 757009

www.gorabg-magazine.info

Храсторезите STIHL - идеални за професионална употреба в гората

Храсторезите на STIHL показват най-добрата си форма при професионална употреба в горското и селското стопанство: те се справят безпроблемно не само с отстраняване на храсти покрай пътища и по склонове и с прочистване на просеки от нежелана растителност, но

и с обусловената от терена трудна работа по отглеждане на млади насаждения и горски култури. А с окомплектованите с циркулярен диск модели можете да отрежете и млади дръвчета или клони с диаметър до 7 см. Висококачествена техника, ниско тегло, ергономична

конструкция и обширна гама от режещи инструменти - това са само част от отличителните белези на храсторезите STIHL, които ги правят незаменими помощници в горското стопанство. Ще ги намерите при дилърите на STIHL в цялата страна.

Лятото на нашите избори

Лятото на 2009-та ще се помни дълго. Един юнски ден удари 40 градуса жегата, а друг ни удави с пороен дъжд. Два дена са горещи от емоции - 7 юни и 5 юли. На първата дата дадохме своя вот за депутати, които да ни представляват в Европейския парламент, а на втората - ще дадем за избраниците в националния. За граждани на страната могат да се смятат тези, които гласуват. Другите нека да не се обиждат.

Да ни простят обаче (и да не се обиждат) и депутатите, които избрахме и ще изберем. Разгорещените им предизборни кампании доста лежерно се отнесоха към проблемите на горите и екологията. И по този начин - към бъдещото. Не чуваме нито една реч, не видяхме нито една програма, която предлага убедителна и общонационална идея за бъдещото развитие на най-ценния ресурс на България - природата.

В нашата държава, каза един политик и министър, има приоритети, които не се „пипали“ при никакви обстоятелства, дори в икономическа криза финансирането им трябвало да се запази. Познате ли сега - горите сред тези приоритети ли са?

Уви, не!

Главен редактор:
инж. БОРИС ГОСПОДИНОВ
boris@dag.bg
bbgospod@yahoo.com
Редактори:

СВЕТЛАНА БЪНЗАРОВА
banzarova@abv.bg
(вотещ на броя)

ЕКАТЕРИНА ПОПОВА
eipopova@abv.bg

Литературен
и рекламен сътрудник:
ЮЛИЯ СЪБЧЕВА
yulia_sabcheva@abv.bg

Предпечат:
ТЕМЕНУЖКА МАРКОВА
nushkamarkova@abv.bg

Фоторепортер:
ИОРДАН ДАМЯНОВ
jordan.damianov@abv.bg

Адрес на редакцията:

София 1303, ул. „Антим I“ №17,
тел.: 988-86-42; 989-55-40/Б. 212; 213;
тел./факс: 988-04-15.

<http://www.gorabg-magazine.info>
E-mail: gora@dag.bg

BIC TTBBBG22
IBAN BG39 TTBB 9400 3121 0404 50
СЖ „Експресбанк“ АД, клон София.
Печатни коли 4.5. Формат 1/8 от 60/90.

Броят е погнисан за печат на
29.06.2009 г. Индекс 20346.

Годишен абонамент - 30.00 лева.
Отделен брой - 3.00 лева.
Отпечатано - „Фатум“ ООД

В броя

2 Инж. Василий Маринковски: Трябва да
икономизираме горското стопанство

6 XVII конгрес на СЕЛ - Политически приоритет
за горския сектор

10 60 години преносими горски въжени линии в България

14 Състояние на дивечовите запаси в България

16 Ловно стопанство: Ефективност на отстрела
на дива свиня в Западна България

18 Мнение: Многофункционалното
управление на горите - мит или действителност?

21 Фестивал на зелениката: В Странджа
на празник с цвят и уханье

23 Фотофакт: Добро дело

24 Пътешествия: Към перлата на Адриатика

26 Етъра говори: Миналото да стане видимо

На корицата

Художник Мирослава МЕРЕКЪОВА

През тази година ще се използват репродукции на картини
от автори, завършили Лесотехническия университет

CONTENTS

- 2 We have to economize forestry management
- 6 XVII UEF congress - Political priority for the sector of forestry
- 10 60 years transportable forest wire rope cable
- 14 State of the hunting game stocks in Bulgaria
- 16 Hunting game: Effectiveness of wild boar shutting in West Bulgaria
- 18 A point of view: Multifunctional forestry management - a mythology or a reality
- 21 „Zelenika“ fair: In Strandja mountain with color and odour
- 23 Photo fact: A fair affair
- 24 Travels: To the pearl of Adriatica
- 26 „Etara“ tells stories: The past to become visible

Подробна информация за дейността на Държавната агенция
по горите може да намерите на Интернет адрес www.dag.bg

Инж. Василий Маринковски - директор на Регионалната дирекция по горите - Кюстендил, носител на званието „Лесовъд на годината“ за 2008 г.:

ТРЯБВА ДА ИКОНОМИЗИРАМЕ ГОРСКОТО СТОПАНСТВО

Той е спокоен, уверен и делови мъж. На 12 юли навършва 50 години. Най-хубавата възраст, за което в един стих се казва: „всичко-всичко може мойта възраст средна“. И как да не може, когато 25 години от тая възраст са минали в работа, а докато стигне до деня, в който да преброи трудовия си стаж, още много време има да изтече.

Зад гърба си има и Математическата гимназия, и ВЛТИ, с две специалности - по горско стопанство и по опазване на природната среда, и „Агроролеспроект“, в който е проектант три години, има и работа, в която също не е забравял, че е еколог, макар да е началник на Производствения отдел в „Благоустройство и комунално стопанство“, а и на длъжност „еколог“ е бил - в Общината. Когато тръгва по улиците на родния си Кюстендил, той попива красотата му със съзнанието, че е допринесъл за нея.

Утрото му започва в Регионалното управление на горите. Тук постъпва през 1992 г. на длъжност „главен специалист“. После е експерт, после - зам. главен директор, а от 2001 г. става началник на РУГ - Кюстендил. Професията е все една и съща - винаги остава лесовъд. Най-трудно му беше едно - да каже защо колегите са предложили именно него за най-високото лесовъдско звание. Но ние сме за това - да отидем, да видим, да разпитаме и да разберем какъв ръководител, лесовъд и човек е инж. Василий Маринковски. И ето какво се получи.

Инж. Маринковски има солиден професионален опит в стопанисването на горите. Когато през тази пролет Регионалното дружество на

СЛБ в Кюстендил предлага кандидатурата му за номинации за званието „Лесовъд на годината“ и се налага да подреди на лист своята ра-

бота, самият той се учудва, че в 25-годишния си трудов живот е постигнал доста. И днес може да отговори на какво се дължат успехите на Регионалното управление, което стопанисва горите на Кюстендилска и Пернишка област, и като специалист, и като ръководител. Защото в първото десетилетие от кариерата е набавил много ценен опит като практик по стопанисване на горите, а през останалите се е учил как да управлява този процес. Така че във всеки период от професионалния си живот той има реален принос регионът да разполага с едни от най-ценните букови гори в България.

Инж. Маринковски не се ограничава в една единствена област. Като ръководител той работи не само за ефективна горскостопанска, но и доста дигна летвата за ловностопанската дейност и едно от най-младите ловни стопанства - „Осогово“, бързо успя да покаже възможностите си.

Инж. Маринковски е новатор. И понеже най-високото лесовъдско звание се дава и за най-високи годишни постижения, то по право отиде у ръководителя на управлението, което през 2007 г. въведе нов начин на работа в превоза на дървесината - издаване на електронен превозен билет, който през 2008 г. се утвърди за цялата страна.

Инж. Маринковски гържи на колегалността. Всяка идея на който и да е член на колектива, която цели подобряване в работата, той

Колективът на РДГ - Кюстендил: отляво на първия ред е инж. В. Маринковски, до него е Асен Миланов - главен счетоводител, отдясно - инж. Здравчо Тодоров, зам.-директор

обсъжда и приема. Особено положително е отношението му и към Съюза на лесолюбите в България и неговата дейност за утвърждаване на авторитета на колегията.

Инж. Маринковски почита своите предшественици. Бе инициатор за възстановяване на паметника на Йордан Митрев - създателя на парка „Аязмото“ край Кюстендил. Безрезервно подкрепи идеята на колегите си от ДГС - Брезник, за създаването на мемориал, открит през 2008 г., на заслужил лесолюб инж. Стамен Димитров. Колегията в Кюстендил е пример за уважението, което оказва на ветераните-лесолюбители във връзка с професионалния празник или по повод на техни годишнини.

Инж. Маринковски е модерен ръководител. Участието му като специалист в международни проекти на Държавната агенция по горите го е научило, че съвременното лесолюбство се развива най-добре тогава, когато се дава сметка и за икономическата му страна. А икономизиране на горското стопанство сега е крайно важно за нас.

- Не трябва да се страхуваме да се учим цял живот - казва инж. Маринковски. - Днес то е повече от необходимо. В ДЛС „Осогово“ от 18 до 22 май се проведе обучение на персонала по ФАР Туининг Лайт проекта, в което участваха колеги и от Регионалните дирекции - София, Бургас, Благоевград. Колегите от горското предприятие на германската провинция Саарланд не с лек-

ции, а с работата си показаха цялата философия на отглеждането на насажденията. За едно насаждение те избират начин, който е полезен от екологична, лесолюбска и задължително - от икономическа гледна точка. Самите ние разбрахме, че ако в дадено буково младо насаждение увеличим с 25 % можем да разменим на ползването, грастично ще се увеличи обемът на дървесина с висока стойност. Според германските колеги директорът на предприятието, което стопанисва горите, лесничият, началникът на участък - това са хората, които познават своите гори най-добре и знаят какво е най-доброто за тяхното стопанисване, без да чакат указания. Такава свобода се стремя да давам на директорите на нашите поделения в цялостната им дейност. По този начин ще стигнем по-бързо и до истинската горска икономика.

Системата „Електронен превозен билет“ в ДЛС „Осогово“

Пример за това е и въвеждането на електронен превозен билет. Транспортирането на дървесина е най-кратка, но най-конфликтна точка във веригата добив - преработване. Проблеми имаше в почти всички поделения в страната - в издаването и заверката на превозните билети, в тяхното отчитане, а и в контрола по достоверността им. Възможността да се пресече такава практика се появи с про-

Инж. Васил Пуков - директор на ДЛС „Осогово“ - Кюстендил

мени в Правилника за прилагане на Закона за горите, когато в горските и ловните стопанства бе въведена заверка на превозните билети от служителите по горите. Макар че върху превозни билети, които бяха отпечатани в системата, имаше защитна лента и лого, фалшификациите не спряха. Естествено загубите на отрасъла ставаха все по-очевидни.

ДЛС „Осогово“ е пример за това как мислещи и работещи хора не могат да се примирят с такава посегателство върху труда им. В началото на 2008 г. ДЛС въведе системата „Електронен превозен билет“ и бе и мястото, където системата като пилотен проект на ДАГ бе изпробвана и започна да действа във всичките поделения на РДГ - Кюстендил, а после - и в цялата страна. Отначало заверката на билета ставаше чрез електронно устройство (терминал), което издава стикер с дата и час на тръгване на превозното средство от мястото, в което е натоварило дървесина-

та. Информацията за издадените стикери се отчиташе в сървър на ДАС. Фирмата, доставчик на терминали, които всъщност са едни неголеми уреди като касов апарат, изрази готовност да усъвършенства софтуера, за да може терминалът да издава електронен превозен билет, а не стикер.

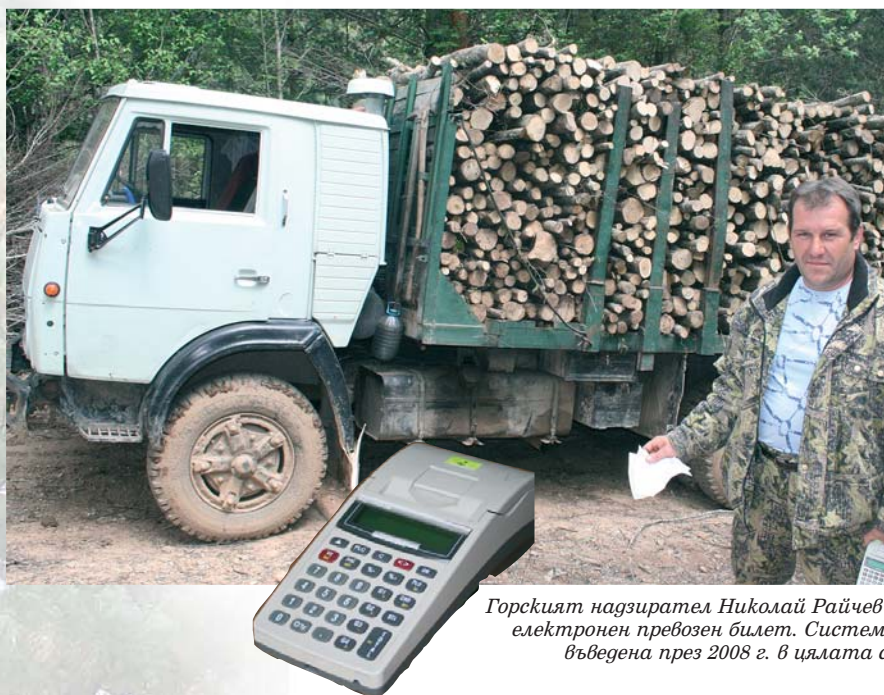
Макар че срещна много неприятности при въвеждането на системата, директорът на ДАС „Осогово“ инж. Васил Пууров, с подкрепата на регионалния си началник инж. Василий Маринковски, защитава тази система много убедено:

- Това е революция в нашето горско стопанство. Икономическият ефект е невероятен. В ДАС имаме 50 броя устройства. Те струват общо само 10 хил. лева - годишна заплата на двама наши служители. И с тези две заплати слагаме нов ред в горите. След обучение на персонала не срещаме никакви трудности.

В това се убедихме, когато посетихме охранителния участък Бобешино, където се натоварваше един камион. Горският надзирател на участъка Николай Райчев, който вече бе написал фактура, въведе данни в терминала и получи от апарата разпечатка във вид на електронен превозен билет. Оригиналът той прикрепи към фактурата и подаде на шофьора. Само ще добавим, че всеки горски има отделен пинкод. Самото ДАС „Осогово“ също е пример за гъвкавост в настъпващите кризисни икономически условия. През м.г. то се обедини с Държавно лесничество - Кюстендил, заработи стегнато и по-организирано, сериозно огледа всички възможности. В резултат ловностопанската дейност не е засегната от кризата, дивечовите популации са стабилни, със значително нарастване на числеността на сърната.

Изпитание на възможностите

- Оцеляването не е просперитиране, но се налага в тази ситуация да бъде цел. А тя за нас е да запазим потенциала на предприятието така, че след нормализиране на пазарите да сме в състояние за сериозен подем. Кри-

Горският надзирател Николай Райчев издава електронен превозен билет. Системата бе въведена през 2008 г. в цялата страна

зата може да бъде и оздравителна за лесовъдството, защото всеки ще разбере, че всичките дейности в горското стопанство трябва да поставим на икономическа основа. В ползването на гървесината има много излишни разходи и то е нискорентабилно. Коментираме с колегите от РДГ и ДАГ и стигаме до

извода, че е нужно бързо - заради кризата, ревизиране на нормативната уредба.

Инж. Пууров говори за днешния делник на стопанството и при все това, че инж. Василий Маринковски не е с нас, чувам неща, върху които е мислено сериозно от ръководството на РДГ. Говорим за това, че сред колегията трябва да започне по-широко обсъждане на проблемите, свързани с бъдещата лесокulturна дейност. Те неминуемо ще се появят от сериозните климатични промени и е нужно да се работи по създаване на насажденията от посухоустойчиви видове. А за това как можем да икономизираме и тази дейност, в ДАС „Осогово“ видяхме и един практически отговор. В насажденията, в които присъства акацията, след пожари имат много добро възобновяване на вида, т.е. не се налагат разходи за създаване на изкуствени гори.

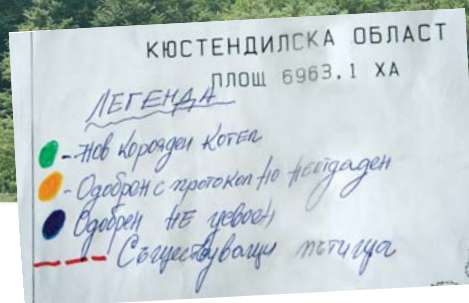
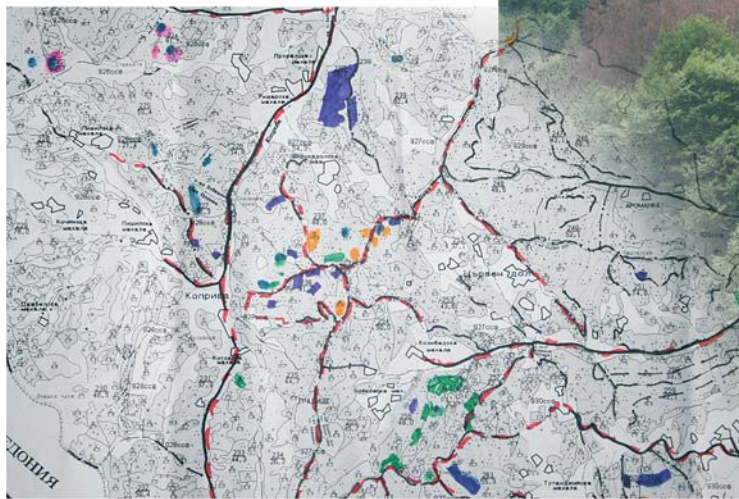
Признание за авторитета на държавните горски структури в региона, са договорите за управление на общинските гори. ДАС „Осогово“ - Кюстендил, в последните дни на май сключи договор за цялата територия на общински гори - 4000 дка, с общинската управа на града. Всъщност, разговаряйки със зам.-директора на РДГ - Кюстендил, инж. Здравчо Тодоров, разбрахме, че, кандидатствайки по инвестиционни програми по дейности пред НФ „Българска гора“, управлението

През 2008 г. в разсадника на ДГС - Брезник, бе открит мемориала на заслужил лесовъд инж. Стамен Димитров

Короядно петно в района с. Долно село ►

▼ Карта на засегнатите от вредителите насаждения в „Осогово“

е осигурило след съответните процедури най-неотложното финансиране за възпроизводството на горите. За инфраструктурните обекти и ловностопанските мероприятия Регионалното управление е представило своите проекти.

- Преди финансовата криза да върхлети горското стопанство - казва инж. Василий Маринковски, - РДГ - Кюстендил, бе пример за отглеждането на млади иглолистни гори. За 7 години реализирахме 700 000 - 800 000 м³ дървесина, предимно в двата големи дървопреработващи завода „Монди Пекиджинг“ - гр. Стамболийски, и „Кроношпан“ - Бургас. Това са стотици декари отгледани гори. Сега пазарът на дървесина е замрял. Заводът в гр. Стамболийски не работи. Въпреки това като към коректен партньор от завода са ни поискали справка за възможностите на предприятията от РДГ - Кюстендил, да започнат да осигуряват дървесина от октомври, когато предприятието отново ще работи.

По-неотложно се оказа решението на проблема за усвояване на дървесината в короядните петна - един изключително сериозен проблем. Така инж. Маринковски прави предложение за промяна в Постановление № 202 да няма тарифни такси, когато става въпрос за калямители. То

е прието и ще бъде от полза за цялата страна. Просто инициатор за промяната е кюстендилската колегия.

В последните три години на територията на ДЛС „Осогово“ се развиват огнища на корояди. Процесът се усилва толкова бързо, че данните от извършените обследвания с ЛЗС - София, и инвентаризирани площи, след месец вече са с други показатели. Например в началото на юли м.г. е извършена инвентаризация и картиране на нововъзникналите короядни петна на обща площ 13.39 ха с обем 2611 м³. Месец и половина по-късно при извършване на нова инвентаризация общата площ се е увеличила с още 7 ха. През юни м.г. (от началото на 2008 г.) инвентаризирани площи, засегнати от корояди, надвишават 95 ха, с 21 000 м³ стояща маса. Проблемът е сериозен и в решаването му участват специалистите на ЛЗС - София, но в по-голямата си част засегнатите иглолистни култури са в масиви, в които досега не е извършвано ползване и те са без пътища. Според ръководството на РДГ - Кюстендил, адекватна намеса за овладяване на калямитетите от корояд ще бъде и направата на горски пътища, по които ще се осигури извозът на отсичаната навреме засегната дървесина. За това с подкрепата на ДАГ са разработени

проекти за 60 км извозни пътища на обща стойност 400 000 лева.

Не пропуснахме да видим и двата разсадника на ДЛС „Осогово“ - край с. Долно село и с. Жилenci - уредени и с добра организация в производството на фиданките. Ще разкажем за тях отделно. Всъщност видяхме много неща, които сами говорят за отлчието отиде в тази регионална дирекция и в този директор.

А за инж. Василий Маринковски ще добавим само няколко думи, казани от инж. Кирил Иванов, главен експерт по стопанисване в РДГ - Кюстендил, и председател на Регионалното дружество на СЛБ: „Досега не съм имал ръководител, с когото така да се разбираме за стопанисването на горите и от когото съм получавал неведнъж полезни съвети. Защото той разговаря с колеги на езика на лесовъдството. Отделът ни има собствена „Нива“, а наскоро получихме и GPS, която много ни помага с информация за собствеността на горите.

Такива хора като инж. Маринковски не трябва да останат незабелязани. Напротив - трябва да са стимули и величина, към които всеки да се стреми в професионалната си дейност.“

Светлана БЪНЗАРОВА
Снимки Йордан ДАМЯНОВ

XVII конгрес на Съюза на европейските лесовъдци

ПОЛИТИЧЕСКИ ПРИОРИТЕТ

Union of European Foresters

Сегмнадесетият конгрес на Съюза на европейските лесовъдци (СЕЛ) се проведе от 5 до 7 юни в Йеглина, Полша, на територията на Регионалната дирекция по горите в Рагом. Днес в Съюза членуват 23 лесовъдски организации и сдружения от 19 страни - Австрия, България, Германия, Дания, Кипър, Финландия, Франция, Полша, Румъния, Швеция, Швейцария, Люксембург, Лихтенщайн, Испания, Хърватия, Албания, Ирландия, Молдова и Белгия. През 2005 г., на предишния конгрес, бе отчетено членство на 19 организации от 17 страни. Тогава България и Кипър бяха представени с по две организации. Новите членове сега са втори лесовъдски сдружения от Финландия и Дания. А като гържави - новите са Австрия, Молдова, Хърватия, Албания и Испания. Чехия присъстваше като наблюдател. Всъщност Испания възстановява членството си след няколкогодишно прекъсване. За съжаление, страни като Холандия (нейната лесовъдска организация инициира през 1965 г. създаването на СЕЛ), Англия, Гърция, Норвегия по едни или други причини не са продължили или подновили членството си в Съюза. Но статистиката в

крайна сметка показва, че СЕЛ е жизнена и развиваща се организация, която вече обединява и представлява над 82 000 членове от Европа. България е асоцииран член на СЕЛ от 1996 г., а редовен - от 1999 година. През 2006 г. нашата страна бе домакин на редовната годишна конференция на Съюза. Нашите организации, които членуват в него, са Съюзът на лесовъдите и Булпрофор. Ръководството, което бе избрано на Сегмнадесетия конгрес, почти запази състава си. За президент за втори мандат бе преизбран Хакан Нистранг от Финландия. Двама от досегашните вицепрезиденти - Михаел Даймер от Германия и Пьотр Грайгнер от Полша, продължават дейността си. Досегашният секретар Мариан Стоическу от Румъния стана третият вицепрезидент, а секретар на СЕЛ вече е досегашният помощник-секретар Ерве Немос от Франция. Новото лице в ръководството е Томас Баши от Австрия, поел функциите на пом.-секретар. Касиер остава Бьорн Карлсон от Швеция. За одитори на Съюза на европейските лесовъдци конгресът избра Христодулус Христодулу от Кипър и Борис Господинов от България.

Ръководството на Съюза на европейските лесовъдци през следващия четиригодишен мандат е (отляво надясно): Томас Баши от Австрия - помощник-секретар, Михаел Даймер от Германия - вицепрезидент, Мариан Стоическу от Румъния - вицепрезидент, Хакан Нистранг от Финландия - президент, Пьотр Грайгнер от Полша - вицепрезидент, Бьорн Карлсон от Швеция - касиер, и Ерве Немос от Франция - секретар

Досегашният зам.-президент Нилс Кристиянсен от Дания, който според Устава на СЕЛ не може да бъде избиран за трети мандат, бе поздравен изключително сърдечно от участниците в конгреса, от ръководството на СЕЛ и от председателя на Съюза на полските лесовъди (SITLiD) проф. Пьотр Пасхалис, който бе и президент на СЕЛ два мандата, до 2005 година. Той поднесе на Нилс най-високото отличие на Съюза на полските лесовъди „Златен медал“.

Всеки един от ръководителите на СЕЛ представи доклад за своята дейност през отминалия отчетен период. Така дейността на Съюза бе разгърната във всички направления и присъстващите успяха да обхванат значителната и като обем, и като краен резултат работа, която е извършена през отчетния период. Значителен напредък е отбелязан в областта на информационния обмен между държавите членки на Съюза и между Съюза и редица правителствени и неправителствени институции и организации по темите, свързани с горите. Позитивна промяна има в предоставяните възможности на СЕЛ да установява контакти и да депозира свои позиции в Комисията по селско и горско стопанство към Европейския парламент, както и в сътрудничеството с властите в ЕС и работните групи, съвети и други работни тела на европейско ниво.

експертите по горско стопанство са от значение. СЕЛ ще съсредоточи и ще положи усилия за нови начини за обмяна на опит и добри практики в горския сектор в цяла Европа;

- Цялата икономка на СЕЛ, а оттам и жизнеността на сега използваните методи и нивото на приходи, ще бъдат проучени и оценени с цел да се коригират по отношение на ниво и начин на плащане, като той ще бъде изчислен за целия Съюз и за всяка страна членка. В приетата Резолюция на XVII конгрес на СЕЛ бяха открити няколко основни насоки.

Лесовъдите се борят срещу глобалното затопляне. Така широко разпространената в цял свят идея за борбата с глобалното затопляне е и претекст за по-широкото използване на възобновими енергийни ресурси, което е изключително предизвикателство за бъдещото развитие на човечеството. Подготовката за среща на високо ниво по въпросите, свързани с глобалното затопляне, която ще се проведе през декември 2009 г. в Копенхаген, е в пълен ход. Европа и ЕС играят ключова роля при формирането на глобалната стратегия. Независимо от стъпките, които ще се предприемат на предстоящата среща на високо равнище по проблемите на климатичното изменение, горите и лесовъдите ще играят изключително важна роля при изпълнението на поетите ангажименти.

Горският сектор има бъдеще, но трябва да продължи да търси нови ниши и пазари.

В този предизвикателен в икономическо отношение период горското стопанство и промишленост

се сблъскаха с нови проблеми. В такива времена е и политическа задача да се осигури подходяща структура и квалифицирано управление на горския сектор.

От съществено значение е на горския сектор днес да му бъде даден висок политически приоритет. Обществото не може да си позволи да изпусне нито една от възможностите, които горите предлагат като възобновими ресурси, уникална околна среда, предлагаща възможност за рекреация, подобряване на качеството на ежедневиен живот на всички хора. Качеството на живот на обществото, ценността на недървесните горски ресурси и широко разпространената горска индустрия днес

представляват все по-голяма важност и разнообразие за горския сектор. Днес по-важно от всякога досега е да проучим новите пазари и да популяризираме и използваме много възможности и ценности на горите. Новият Европейски парламент и новата Комисия ще се формират в момент, когато горският сектор се сблъсква с много предизвикателства не само в Европа, а и в целия свят. Затова СЕЛ би искал да даде основата и началото на незабавни политически инициативи с цел най-пълно използване на възможностите на горите от дървесина и други и ползи.

Лесовъдите от цяла Европа са ключовите фигури при изпълнение на Плана за действие в горите. Необходимо е да отбележим нарастващата роля на Плана за действие на ЕС за горския сектор. Чрез този план се демонстрира значението на сектора в Европа както на политическата арена, така и пред цялото общество.

ЗА ГОРСКИЯ СЕКТОР

Отново бе отчетено, че със своето призвание на професионален експерт в лесовъдството СЕЛ ще има все по-важна роля, като една от целите в дейността за предстоящия четиригодишен период е да се осигури по-висока и ефективна политическа подкрепа за развитието на горския сектор както от страна на Европейската комисия, така и на отделните правителства. Това е необходимо, защото в настъпващите неблагоприятни климатични промени и енергийна криза именно гората като възобновим ресурс и като източник на кислород ще бъде най-важният фактор за подобряване и съхраняване на живота на човечеството.

В Плана за действие на СЕЛ за 2009-2013 г. са очертани пет основни насоки:

- СЕЛ ще работи активно за създаването на растяща, активна и прозрачна организация на лесовъдите и експертите по горско стопанство в цяла Европа;

- СЕЛ ще продължи да развива своята работа в интерес на своите членове от Европа и на европейско ниво. СЕЛ ще участва и ще взема активни позиции на местата, където се взимат решения, засягащи горското стопанство. Контактите със заинтересованите страни, комисиите и Европейския парламент са също важна част от това. Решенията на Министерската конференция (MCPFE) ще имат висок приоритет;

- СЕЛ ще работи активно за осигуряването на добър поток на информация към всички членове и организации, като средствата за това ще се подобряват непрекъснато в технологично отношение;

- За СЕЛ контактите и взаимодействието между

Нилс Кристиянсен от Дания всеотдайно работи в ръководството на СЕЛ, като два мандата бе негов вицепрезидент. Полските колеги го отличиха със „Златен медал“

Българската делегация на конгреса (отляво надясно): представителите на Съюза на лесовъдите в България - инж. Георги Мангушев, д-р инж. Анна Петракиева, проф. Димитър Коларов (председател на СЛБ), инж. Борис Господинов и представителят на Булпрофор - доц. Васил Стилицов

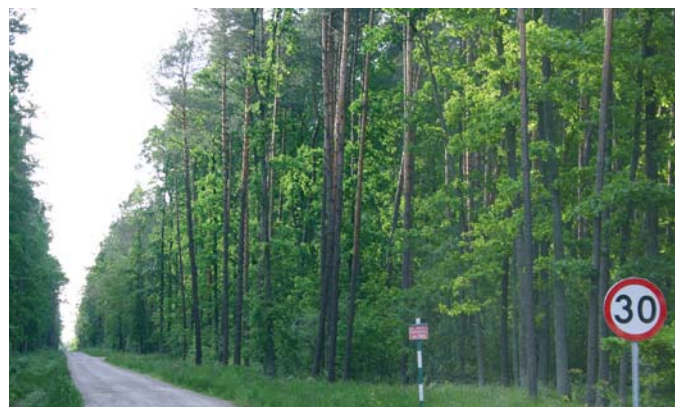
щество. За да се осигурят успешни и устойчиви резултати на този план, лесовъдите от цяла Европа трябва да бъдат включени и да предоставят своя опит пред европейските власти, както и на национално ниво. Важно е най-добрите практики от горския сектор да бъдат приети от специалистите, работещи в тази сфера. Резултатите и предизвикателствата, поставени пред горския план за действие, трябва да станат по-прозрачни, по-ясни. Ето защо СЕЛ предлага на ЕС да организира семинари по определени теми с участие на други международни организации в Европа, свързани с проблемите на горите. СЕЛ, който включва 23 организации от 19 страни от Европа, ще продължи да бъде значим и важен фактор и консултативен експерт в европейския горски сектор, като СЕЛ ще представя мнението на лесовъдите за процесите и предизвикателствата в сектора. От своя страна, Планът за действие на Европейския съюз разработва пет приоритета. **Европейският съюз и държавите членки** - ясно разпределение на отговорностите между ЕС и националните нива, координация на европейските гори по въпросите между Комисията и страните членки, активна и успешна комуникация между Комисията и съветническите групи в сектора (включително СЕЛ). Планът трябва да

даде възможната гъвкавост при осъществяване на националните и поднационалните програми в съответствие с конкретните насоки, залегнали в документа, при спазване на принципите на солидарността.

Горското стопанство в Европейския съюз - спазване на принципите за стабилност (икономическа, екологична и социална) за здрави и разнообразни гори в Европа, независимост на националните пазари на дървесина и пазарно ориентиране на производството на дървесни продукти, съобразено с развитието на мултифункционално горско стопанство в европейските структури, разпознаване и взаимодействие между различните групи собственици на гори в Европа като отговорни субекти.

Лесовъдите в Европейския съюз. Професионалистите в горите са главните действащи фигури за развитие на многофункционалното горско стопанство, управлението на горите и изпълнението на Плана, както и на националните горски програми се предоставят в ръцете на професионалните кадри, ЕС ще окуражава и подкрепя обмяната на опит между лесовъдите и ще подкрепя развитието на образованието и обмяната на опит между различните групи и организации, свързани с горското стопанство и дървопроизводството.

Горският сектор и регионалното развитие - отчитане на приноса на горското регионално развитие и важността на правилата на ЕС (1698/2005) в този контекст, по-бързо развитие на нови и перспективни дей-

▲ Зелените училища в Полша обучават хиляди деца и младежи в специфичните познания на лесовъдството и ги възпитават в любов и грижа към гората

◀ Грижите, които се полагат за вековният дъб Бартек, са достойни за възхищение

ности, свързани с правилното използване на горските ресурси, както и на дървесината за биоенергия.

Европейският съюз и глобалните процеси. ЕС трябва да активизира своята роля в процесите, свързани с управлението, стопанисването и опазването на горите както в континентален, така и в световен мащаб.

Може да се обобщи, че на този конгрес ръководството на СЕЛ и делегатите основателно демонстрираха задоволство от повишената роля на своята организация в развитието на горските процеси в Европа и в промяната на отношението на управленските институции към проблемите в горите и техните възможности като възобновим и управляем ресурс.

В Йедлина лесовъдите от Европа дискутираха и по темата Натура 2000. Домакините от Полша представиха три доклада - „Натура 2000 в Полша - предизвикателства, проблеми и възможности“, „Активно стопанисване на горите в зоните от Натура 2000 в полските държавни гори“ и „Защита на природата в Регионалната дирекция на горите в Радом“. Презентации по темата изнесоха и представители на Германия, Франция, Кипър, Дания, Финландия и Румъния, които информираха за състоянието на мрежата от територии по Натура 2000 в своите страни. Българската делегация също предостави информация по темата.

През еднодневното посещение на територията на дирекцията в Радом и в Горското стопанство - Маркуле, лесовъдите от Европа видяха горския резерват, палеонтологичните и историческите забележителности, защитения над 700-годишен дъб Бартек, националния парк, екопътеката, зеленото училище с уникален дендрариум, горския разсадник.

Горите на Полша заемат 9.2 млн. ха площ. Стопанисват се от Национална дирекция по горите с администрация около 80 специалисти. Страната е разделена на 17 регионални дирекции, всяка от които има по 10-15 горски стопанства. Стопанствата са разделени на участъци с площ до 1300 ха. Дърводобивът се отдава на търг на предприемачески фирми. За горите се грижат общо около 25 000 души, от които 12 000 е лесовъдският състав. Горската власт е с голям авторитет, горите са държавни и се стопанисват по всички правила на лесовъдската наука и практика в интерес на цялото общество. Още в зората на демократичните промени полските правителствени и законодателни институции не позволяват разпокъсването на горите и ги обявяват за действително жизненоважно национално богатство. То е

предоставено на лесовъдите, които днес с основателна гордост споделят, че Полша е сред водещите страни в Европа и света по устойчиво стопанисване на горския ресурс. Добро впечатление направи отношението към подрастващото поколение. Във всяка дирекция има по няколко зелени училища с комфортна леглова база (конгресът на СЕЛ се състоя именно в една такава база), помещения за обучение, семинари и за специализирани сбирки - ловни, лесозащитни, дендрологични, ботанически и други, кътове за отдих, дендрариуми с богато разнообразие от местни и чуждестранни дървесни и храстови видове. С една дума - поляците гледат на гората не само като на средство за добив на дървесина, а като на съкровено богатство, което трябва да се пази, обогатява и опознава от деца и възрастни.

Инж. Борис ГОСПОДИНОВ
д-р инж. Анна ПЕТРАКИЕВА

60 години преносими ГОРСКИ ВЪЖЕНИ ЛИНИИ В БЪЛГАРИЯ

Ст.н.с. / ст. г.т.н Васил ВАСИЛЕВ

Началото

Широкото приложение на преносимата горска въжена линия тип „Висен“ в Швейцария, успешно и внедряване в Австрия, Франция и тогавашната Чехословакия, както и добрите отзиви, отразени в нашия специализиран печат (сп. „Горско стопанство“) от доц. Юли Михайлов през 1946 г. и от инж. Слави Славов през 1948 г., са главните основания за ръководството на горския сектор да вземе решение за доставянето през 1949 г. на два броя от тази въжена линия у нас. Първата въжена линия тип „Висен“ е монтирана в средата на март 1949 г. в района на гържавната гора Дълги дял, Берковско. Трасирането и монтажът на линията са извършени от инж. Стефан Михайлов - научен сътрудник в Централния горски изследователски институт, и инж. Никола Русев - началник-отдел „Механизация“ на гържавната гора.

През есента на същата година втората въжена линия тип „Висен“ е монтирана в Опитното горско стопанство в с. Рибарица, Тетевенско, този път под ръководството на швейцарски специалисти. В същото стопанство в края на годината (декември) в гържавната гора Пороица, отново под ръководството на инж. С. Михайлов и инж. Н. Русев, е монтирана първата преносима горска въжена линия с едно носещо-теглещо въже тип „Транспорта“ за извоз на дърва за огрев, внесена от Чехословакия. Малко покъсно под ръководството на инж. Никола Русев е монтирана втора въжена линия тип „Транспорта“ в района на ГС - Етрополе.

В началото на 1953 г. в страната са доставени пак от Чехословакия още две нови системи въжени линии с едно затворено носещо-теглещо въже тип „Ласо-кабел“ за извоз на дърва за огрев.

Преносимите горски въжени линии окончателно се утвърждават у нас като основно перспективно средство за механизирания извоз на дървените материали от нашите гори.

Възход и спад

В количествено отношение броят на използваните въжени линии бързо нараства. Така например, ако през 1949 г. въжените линии тип „Висен“ са били 2, през 1953 г. стават 22, през 1958 г. - над 120, а през 1961 г. са вече 246. В това отношение приносът на Машиностроителния завод за дървообработващи и дървогребивни машини „Машстрой“ - Троян, е безспорен.

От 1953 г. заводът произвежда над 20 въжени линии тип „Ласо-кабел“. От 1955 до 1957 г. са произведени 86 двубарабанни лебедки „ЦЛ-2“. През 1957 г. започва масово производство на преносимата въжена линия „Висен“ под названието „Пурин“. В края на 1958 г. в завода е изработен опитният образец на въжена линия „Валмелина“, а от 1959 г. започва нейното серийно производство.

След закриване на „Машстрой“ през 1963 г. производството на тези въжени линии се поема от новосъздадения Завод за ремонт и нестандартно оборудване (ЗРНО) - Троян.

При механизирания извоз на дървените материали у нас от 1950 до 1961 г. доминиращо значение имат въжените линии и системи. Така например за 1958 г. от общия процент - 32.1 за механизирания извоз, на въжените линии се пада 25.1 % или около 75 % от механизирания извоз на дървените материали. През следващите години този процент нараства още повече. За периода 1958-1961 г. относителният дял на механизирания извоз с въжени линии е 85 - 97 % от общото количество на извозените дървени материали.

В нашето горско стопанство навлиза най-модерната за времето техника в областта на въжения транспорт. По наши проекти се извършва строителството на две полустабилни въжени линии с дължина над 5 км - Осеново, 1956 г. (сн. 1), и в ГС - Розино, 1962 г. (сн. 2). В периода 1967-1974 г. в производството се използват въжени линии от типа VLn, универсална въжена линия, въжени линии на базата на

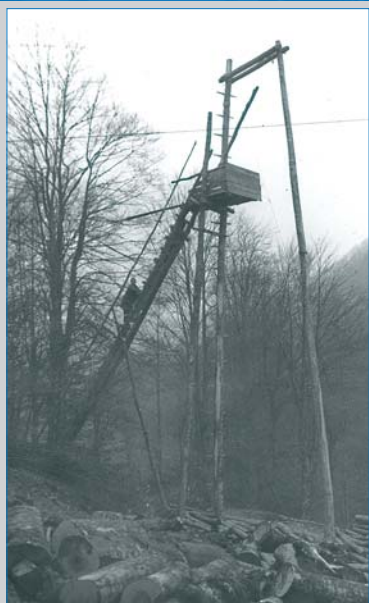
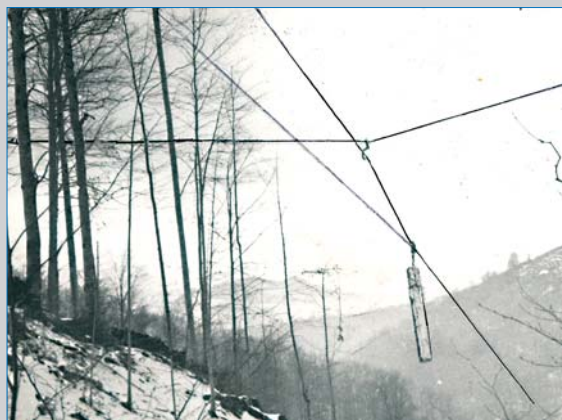
еднобарабанните лебедки „Л1С-12-600“, „INSU-10“, монтирана на трактор Т4-К10 и „Пионер“, както и на двубарабанните лебедки „Л2С-12-500“ и „Кюпфер MF-15“.

Броят на преносимите горски въжени линии и лебедки у нас достига 350, цифра, която респектира и нарежда нашата страна на едно от първите места в Европа по количество и разнообразие на използваните въжени системи.

В края на 70-те и началото на 80-те години в нашата практика за извоза на гребноразмерна дървесина и на едри строителни материали ускорено се внедряват мобилни мачтови въжени системи - „ЛВЛ-100-500“, „ЛВЛ-200-500“ и „Витоша I“ за отгледни сечи, мобилните въжени линии от мачтов тип „Колер К-300“, „ТВС-500“, „ТВС-Рила“ и „Мини Урус“ за средна и едра дървесина. Българските работници и специалисти разработват и внедряват в практиката редица конструктивни и технологични новосты към въжените линии. Успешно се внедряват плаващите подпори (сн. 3) при строителството на най-масовата въжена линия у нас - тип „Висен“, ускорено и повсеместно се внедряват едностъбловите (еднокраки) подпори (сн. 4), предлагат се подпори портален тип с двойни клещи, разработена е универсална самонагъждаща се седлова стойка - ресорен тип за хоризонтални чупки до 45° (сн. 5), експериментират се технологични схеми за работа с въжени системи за преодоляване на била - през 1958 г. в Горскопромишлените стопанства в Троян и Рибарица, през 1965 г. - в ГС - Буйновци, и през 1965 г. в ГС - Батак. Внедрили са хидравлични автоматични вагонетки за въжена линия „Пурин“, както и автоматични вагонетки от механичен тип (сн. 6).

Навлизането на приспособените трактори (главно „Универсал“ 651М) в горското стопанство е свързано с началото на спада в използването на преносимите горски въжени линии у нас, особено на дъл-

(Продължава на стр. 12)

Сн. 1. Транспортиране на дървени материали с полустабилна въжана линия в Осеново (1956 г.)

Сн. 2. Транспортиране на дървени материали с полустабилна въжана линия в ГС - Розино (1962 г.)

Сн. 3. Плаващи подпори на въжана линия „Висен“. ГПС - Рибарича, обект „Пелов дол“ (1958 г.)

Сн. 4. Общ вид на едностъблова (еднокрака) подпора за въжана линия „Висен“ („Пирин“)

Сн. 5. Универсална самонагаждаща се седлова стойка - ресорен тип за хоризонтални чупки до 45°, монтирана на въжана линия „Висен“ в ГС - Костенец (1968 г.)

Сн. 6. Транспортиране на товар с автоматична товарна вагонетка от механичен тип по въжана линия „Пирин“, ГС - Тетевен (2002 г.)

Сн. 7. Изграждане на площадка за обслужване на въжано отклонение към въжана линия „Висен“ за разделно разтоварване на дърва за огрев върху рампата на линията

Сн. 8. Товарна вагонетка за въжана линия тип „Висен“ с билна станция, разглеждана с интерес от проф. д-р инж. Ернст Пестал - Австрия, виден специалист по въжени линии (1968 г.)

(Продължение от стр. 10)

гометражните въжени линии от типа на „Пирин“ и „Валтелина“. През 1989 г. в производството се използват само 44 въжени линии от типа „Пирин“, 34 - „Колер К-300“ и 2 - „Мини Урус“.

Върхови постижения

Сред оригиналните новости, които могат да се посочат като постижения на българските специалисти при използването на преносимите горски въжени линии, са следните конструктивни и технологични нововъведения, както и постигнати трудови успехи:

- Разработване и внедряване в практиката през 1956 г. от монтажника Христо Павлов (ГС - Рибарица) на въжено отклонение за разтоварване на дърва за огрев върху рампа, разделно от строителните материали, транспортирани с въжена линия тип „Висен“. То е успешно усъвършенствано от техника Георги Цонев от ГС - Буйновци, който монтира специална стрелка върху въженото отклонение за свободно преминаване на натоварената вагонетка с дърва за огрев по него. Разработката (сн. 7) е новост в световната практика с въжените линии от този тип.

- Разработване на усъвършенстван модел на котвена вагонетка към въжена линия „Висен“, която може да преминава през сегловите стойки на подпорите, от Иван Ненчев - монтьор от Районна ремонтна работилница - Тетевен. Разработката е призната за изобретение.

- Разработената от инж. К. Аспарухов конструкция на товарна вагонетка за въжена линия тип „Ви-

сен“, при която захващането на товарната кука се извършва от система, съставена от неподвижна и подвижна плочка с широка и тясна част на отбора. Разработката е призната за изобретение.

- Разработена е технологична схема (бремзберг) от инж. Георги Георгиев за работа с въжена линия тип „Висен“ при използване на две успоредно разположени носещи въжета, с две товарни вагонетки на едно и също трасе на линията. Разработката е призната за изобретение.

- За първи път в световната практика инж. Макавей Добрев реализира технологична схема на работа с въжена линия тип „Висен“, при която на едно и също трасе на линията за преодоляване на било материалите се извозват със специална товарна вагонетка посредством силов (изтегляне) и гравитационен (спускане) режими на работа. Разработката е призната за изобретение.

- Разработена е лека въжена линия ЛВА-200-500 от инж. В. Василев за извоз на гребноразмерна дървесина от отгледни сечи, независимо от наклона терена. Разработката е с 3 признати изобретения.

- Разработена е автоматична товарна вагонетка от механичен тип за въжена линия „Пирин“ от инж. И. Димитров и техниците И. Якимов и Н. Георгиев. Разработката е призната за изобретение с издаден патент, регистриран в Австрия, Чехия и Русия.

- Постигната е месечна производителност от 2018 м³ с въжена линия „Висен“ (декември 1958 г.) от моторист Величко Петров в ГС - Рибарица. Световно постижение.

- Постигната е годишна производи-

телност от 16 000 м³ (1962 г.) с въжена линия „Висен“ в ГС - Черни Вит, от моторист Христо Рашков. Световно постижение.

Перспективи за използване

При стръмни терени почти няма алтернатива на въжения извоз като метод за транспортиране на дървените материали с най-добро запазване на околната среда. Като основно средство за извоз на дървесина от нашите гори в бъдеще ще останат различните видове колесни трактори - приспособени и специализирани. Но важно място ще бъде отредено и на въжените линии, с които могат да бъдат застъпени не по-малко от 15-20 % от извоза на дървените материали.

Преносимите горски въжени линии от типа на „Пирин“ поради преобладаващото долинно разположение на горските автомобилни пътища ще запазят до известна степен своето значение на необходим фактор за решаване на транспортните проблеми в нашите промишлени гори, разположени в планински терени. Важна перспектива имат мобилните мачтови въжени системи с дължина 300 - 400 метра. Тяхното широко използване ще бъде функция от наличието на подходяща горскопътна мрежа в горите.

Опитът, придобит през изминалите години, както и постигнатите успехи в експлоатацията на различни системи въжени линии у нас, ще бъдат в основата на успешното перспективно развитие на определена част от механизирания извоз на дървесина с помощта на преносимите горски въжени линии.

Мехника и технологии

Дървопреработващ цех в ДГС - Карлово

Държавното горско стопанство в Карлово винаги е било пример за предприемчивост.

За тази година стопанството си постави за цел да преработва добиваната дървесина. Така край с. Домлян бе открит цех, в който са монтирани две машини - банцигът LT20 на Wood-Mizer (сн. 1) и цепачната машина „POSCH“ (сн. 2), с които започна да се оползотворява значителна част от дървесината.

Снимки Йордан ДАМЯНОВ

Гражданска инициатива „Засади дървото на бъдещето“

На 1 юни председателят на ДАГ доц. Стефан Юруков проведе среща с представители на Гражданска инициатива „Ден на дървото: засадете своето бъдеще“ от Република Македония, водени от Йован Мазгански и Благой Георгиевски. Те предложиха проекта, стартирал в Македония през 2007 г. и добил популярност с учас-

тието на известни личности, да се разшири в страните от Балканския регион. ДАГ изрази готовността България да участва в инициативата.

Двете страни обсъдиха и възможностите за двустранно сътрудничество в областта на залесяването.

Заседание на Междуведомствения координационен съвет

Заседание на Междуведомствения координационен съвет (МКС) за опазване на горите от пожари, се проведе на 3 юни. В работата взеха участие ръководството и експертите на ДАГ, представители на Министерствата - на околната среда и водите, на извънредните ситуации, на държавната администрация; Главна дирекция „Пожарна безопасност и спасяване“, Националният институт по метеорология и хидрология, Държавната агенция за информационни технологии и съобщения, ReSas - Център за приложение на спътникови изображения, Националното сдружение на общините.

Владимир Константинов - началник-сектор „Опазване на горите от пожари“ представи информация за дейността на ДАГ, а инж. Камен Димитров - началник-отдел „Превенция и контрол“ - отчет и анализ от съвместните проверки на комисията от ДАГ за прие-

мане на годишните регионални програми и оперативни планове за опазване на горите от пожари в структурите на Агенцията. Сред решенията на МКС на първо място е чрез съвместни проверки от страна на ДАГ и ГД „ПБС“ да се упражнява по-засилен контрол по изпълнение на противопожарните мероприятия във всички гори, независимо от собствеността им. По време и след приключване на жътвата да се сформират съвместни екипи от представители на структурите на ДАГ, ГД „ПБС“ и МЗХ за упражняване на контрол върху земеделските и горските територии с цел недопускане паленето на стърнища.

Решено е още да се сформира работна група от представители на ДАГ и ГД „ПБС“ за преглед, актуализиране и допълване на Наредба №30 „За условията и реда за извършване на противопожарни мероприятия в ГФ и опазване на горите от пожари“.

Поредно посегателство върху служителите по горите

На 5 юни през нощта в Ловеч бяха подпалени личният автомобил и стопански сгради на Цветан Петков - служител по охрана на горите в РДГ - Ловеч.

Това е петият палеж на лично имущество на служители по горите в района. През 2008 - 2009 г. последователно бяха подпалени личните коли на инж. К. Цанин - зам.-директор на ДГС - Черни Осъм, на инж. Цветелина Пенчева - тогава зам.-директор на

ДГС - Ловеч, Ненчо Пенков - горски надзирател в ДГС - Лесидрен, Илия Иков - служител в Специализирано звено „ПГС“.

Инцидентите винаги са предхождани от успешни акции по разкриване на престъпления в горите, извършвани от браконьерите. Досега няма разкрити престъпници. ДАГ и РДГ - Ловеч, са сигнализирали органите на Прокуратурата и МВР. Образуван са досъдебни производства.

Симеон Марин - първият Почетен посетител на ПП „Русенски Лом“

На 5 юни - Световният ден за защита на околната среда, в Русе се извърши награждаването на първия почетен посетител на Природния парк „Русенски Лом“. Голямата наградата - плакет и грамота за личен принос в опазване на природата в България, бе връчена от д-р инж. Меглена Плугчиева, вицепремиер на България, на Симеон Марин.

Идеята за награда възниква в Дирекцията на Природния парк във връзка със силна обществена позиция на граждани, които подкрепят и спомагат за дейността на парковете. По време на тазгодишната Седмица на гората сдружението с нестопанска цел, което подпомага нашата работата - Клуб на приятели на ПП „Русенски Лом“, обяви инициативата за избор на почетен посетител. Определена бе комисия, а сред номинираните кандидатури бяха

много достойни хора - Дейвид Браун, учител от Англия, предложил обявяването на ПП „Русенски Лом“ в лично писмо до Министерския съвет; Еберхард Унджиян, също един от инициаторите за обявяване на защитената територия и повече от 40 години изследвал биоразнообразието на Поломието; Карл Гуцвайлер от Института по заливни гори в Германия и WWF, благодарение на когото са осигурени средства за много дейности за опазване на биоразнообразието в Парка; Димитър Грозданов, изкуствовед, зав.-отдел „Международен“ в Съюза на българските художници и куратор на Международния симпозиум за съвременно изкуство „Ломей“, който се провежда на територията на Парка. Комисията се спря на името на Симеон Марин, предложен за номиниране от ДПП „Витоша“ - София.

Симеон Марин е български биолог, един от основателите на „Зелени Балкани“ с изключителен принос в изграждането на мрежата НАТУРА 2000 в България, известен с дългогодишната си работа за опазване на природното наследство на Дунавския басейн, големите български реки и влажните зони и развитие на гражданското общество в България. Неговата дейност в района на Поломието доведе до приемането на защитената зона от мрежата НАТУРА 2000 в нейните оптимални граници и до осигуряване на помощ за проучването и опазването на нейната природа и устойчивото използване на природните ресурси.

Еберхард Унджиян бе удостоен с почетна грамота на Клуба на приятелите на ПП „Русенски Лом“.

Изработените за случая плакет и грамота са на двама русенски художници - Мая и Гриша Кубратови.

Инж. Цонка ХРИСТОВА
гл. експерт в ДПП „Русенски Лом“

Таксацията на дивеча през пролетта на 2009 г. се проведе съгласно указанията на Държавната агенция по горите, дадени с писмо № 3600-62 от 23.02.2009 г. В определения срок бяха проведени съвместни регионални съвещания за организа-

СЪСТОЯНИЕ НА ДИВЕЧОВИТЕ

цията, сроковете и методите за таксирание на дивеча с представители на ловните сдружения и беше направена необходимата подготовка за правилното провеждане на такса-

цията на дивеча както в държавните ловно-топански райони (ДЛР), така също и в ловно-топанските райони (ЛР), в които дивечът се стопанисва от ловните дружини.

ПРОЛЕТНО ТАКСИРАНЕ НА ДИВЕЧА

РДГ	ВИД ДИВЕЧ												
	ЕДЪР ДИВЕЧ											ДРЕБЕН	
	Бл. елен	Ел. лопатар	Сърна	Диба свиня	Диба коза	Глухар	Муфлон	Мечка	Алп. кози­рог	Тиб. як	Зубър	Заек	Фазан
Берковица	182	21	906	599	0	0	0	0	0	0	0	744	120
Бургас	1135	227	1505	2200	0	0	235	0	0	0	0	1078	209
Благоевград	131	88	1681	1441	5	288	178	92	0	0	0	1648	3
Варна	813	453	776	1195	0	0	216	0	0	0	0	1690	2030
Велико Търново	1209	22	1441	1283	0	0	309	74	0	0	0	88	111
Кърджали	150	140	708	662	0	0	501	5	0	0	0	691	12
Кюстендил	169	128	634	709	27	0	97	26	0	0	0	469	0
Ловеч	692	141	924	1668	0	0	108	83	0	0	0	247	118
Пазарджик	370	183	1820	1412	282	880	181	107	0	0	0	880	0
Пловдив	777	124	1605	1093	430	261	284	105	0	0	0	1573	1263
Русе	1306	22	1059	758	0	0	0	0	0	0	0	2092	749
Сливен	606	184	1124	1057	0	0	148	9	0	0	0	1121	4220
Смолян	184	40	770	682	270	420	353	47	0	0	0	937	0
София	813	614	1122	1471	63	51	937	26	0	18	0	422	70
Стара Загора	374	0	609	664	0	0	17	50	0	0	0	470	100
Шумен	2114	98	920	1309	0	0	38	0	0	0	0	1719	591
ДАСР по РДГ:	11 025	2485	17 604	18 203	1077	1900	3602	624	0	18	0	15 869	9596
Берковица	29	0	4002	2705	0	0	0	0	0	0	0	32 986	13 411
Бургас	429	40	2012	2513	0	0	0	0	0	0	0	17 814	1078
Благоевград	0	0	1984	3073	0	2	0	12	0	0	0	21 592	340
Варна	429	60	1728	2646	0	0	273	0	0	0	0	23 360	10 480
Велико Търново	969	0	4635	3765	0	0	56	16	0	0	0	15 944	13 442
Кърджали	86	1185	5627	4260	0	0	11	0	0	0	0	22 145	4413
Кюстендил	20	0	2699	2707	0	0	0	3	0	0	0	7107	455
Ловеч	614	0	8319	3532	0	0	0	22	0	0	0	42 639	25 135
Пазарджик	28	0	1033	1292	4	10	0	15	0	0	0	13 120	325
Пловдив	166	0	3097	2224	0	0	0	25	0	0	0	43 463	4640
Русе	603	0	2501	1289	0	0	0	0	0	0	0	36 738	9009
Сливен	542	15	2639	3190	0	0	10	0	0	0	0	23 872	6342
Смолян	407	11	4709	3115	367	811	80	166	0	0	0	10 458	6
София	105	36	6402	6046	17	7	0	20	0	0	0	11 424	1025
Стара Загора	168	0	2161	1945	0	0	0	2	0	0	0	18 347	5004
Шумен	1530	0	2369	1737	0	0	0	0	0	0	0	29 919	3894
ПАСР по РДГ	6125	1347	55 917	46 039	388	830	430	281	0	0	0	370 928	98 999
НП „Рила“									0	0	0		
НП „Пирин“									0	0	0		
НП „Централен Балкан“									0	0	0		
УОГС - Петрохан	52	53	180	75	0	0	0	0	0	0	0	60	0
УОГС - Юндола	0	78	60	48	0	12	66	1	0	0	0	10	0
НСО - Кричим	0	495	0	0	0	0	0	0	0	0	0	85	25
МС - Воден	1026	335	107	267	0	0	41	0	0	0	19	0	0
МС - Искър	420	450	115	200	0	0	96	0	0	0	0	0	0
МНО	5	0	19	20	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ОБЩО ДАСР 2009 г.	12 528	3896	18 085	18 813	1077	1912	3805	625	0	18	19	16 024	9621
ДАСР 2008	12 932	4204	19 066	20 804	1700	2425	3943	834	25	12	20	16 909	10 966
в % спрямо 2008 г.	-3	-8	-5	-11	-58	-27	-4	-33	-100	33	-5	-6	-14
Предоставени АСР 2009 г.	6125	1347	55 917	46 039	388	830	430	281	0	0	0	370 928	98 999
Предоставени АСР 2008 г.	6135	1341	54 229	43 159	318	934	429	265	0	0	0	371 632	101 038
в % спрямо 2008 г.	0	0	3	6	18	-13	0	6	0	0	0	0	-2
ВСИЧКО 2009 г.	18 653	5243	74 002	64 852	1465	2742	4235	906	0	18	19	386 952	108 620
ВСИЧКО 2008 г.	19 067	5545	73 295	63 963	2018	3359	4372	1099	25	12	20	388 541	112 004
в % спрямо 2008 г.	-2	-6	1	1	-38	-23	-3	-21	-100	33	-5	0	-3

ЗАПАСИ В БЪЛГАРИЯ

Бяха разисквани начините за най-точно установяване на реални дивечови запаси. Направени бяха анализи на таксациите, плановете за ползване и реализирания отстрел

В БЪЛГАРИЯ - 2009 г.

ДИВЕЧ		ХИЩНИЦИ				
Яребица	Кеклик	Вълк	Чакал	Лисица	Ск. кучета	
287	25	34	73	208	128	
183	0	33	912	433	44	
490	602	116	2	557	133	
450	0	0	541	414	236	
20	0	14	266	276	78	
82	62	48	37	278	74	
406	65	31	0	197	36	
38	0	35	64	163	15	
0	0	44	2	383	77	
1009	129	13	76	60	51	
191	0	29	605	306	58	
208	30	39	565	364	150	
108	14	20	0	520	62	
58	20	80	79	380	67	
110	45	44	132	178	75	
10	0	11	422	286	172	
3650	992	591	3776	5003	1456	
29 697	563	109	1954	2481	2057	
12 269	352	63	3118	1888	1014	
14 275	8524	203	29	1968	730	
11 790	300	2	2526	2089	2279	
5929	88	65	4620	3025	2846	
14 032	2447	328	2375	4157	2629	
9219	1553	146	68	1457	1363	
16 373	485	44	4602	3475	3068	
15 076	152	27	381	1243	668	
61 727	2045	59	1331	1828	1570	
4665	0	31	1630	1358	2200	
18 705	1334	121	3371	1938	1094	
2420	1072	119	0	2385	842	
11 874	919	286	893	3261	2324	
20 138	576	42	3302	2213	1290	
11 122	0	28	2241	1977	2628	
259 311	20 410	1673	32 441	36 743	28 602	
					0	
					0	
					0	
0	0	16	0	102	20	
0	0	2	0	15	30	
30	0	0	2	10	1	
0	0	0	65	3	60	
0	0	0	20	20	0	
0	0	0	0	0	0	
3680	992	609	3863	5153	1567	
3512	1589	934	4158	6396	1684	
5	-60	-53	-8	-24	-7	
259 311	20 410	1673	32 441	36 743	28 602	
254 697	20 997	1627	29 243	34 767	20 833	
2	-3	3	10	5	27	
262 991	21 402	2282	36 304	41 896	30 169	
258 209	22 586	2561	33 401	41 163	22 517	
2	-6	-12	8	2	25	

през 2008 г. Особено внимание беше обърнато на данните, получени за отстреляния дивеч, като основен показател за състояние на запаса.

От представените обзори по Регионални дирекции е видно, че таксирането на дивеча е преминало при добре създадена организация и контрол.

При преброяването на едрия дивеч е използван методът на пълното преброяване. Най-точни са резултатите, подадени от ДЛС, където има постоянно присъствие на терена и се провеждат целогодишни наблюдения на местата за подхранване на дивеча, водопищата, калищата и дивечовите просеки, както и сватбовищата на благородния елен и елена лопатар.

Във всички ловностопански райони беше спазено изискването за едновременно провеждане на таксация в съседни ловностопански райони. В предоставените ловностопански райони таксацията се извършваше в присъствието и под контрола на служители от ДГС и ДЛС.

Трябва да отбележим, че таксацията на дивеча в националните паркове беше проведена и тази година без участие на служители от съответните ДГС, ДЛС и РДГ.

Данни от проведените таксация в трите национални парка не беше представена, поради което не са посочени.

Получените резултати от таксацията се характеризират със следната картина при отделните видове дивеч.

БЛАГОРОДЕН ЕЛЕН

Общият брой възлиза на 18 653, от които в ДЛР - 12 528, и в ЛР на дружините - 6125 броя. В сравнение с миналата година намаляването е с 417 бр., или с 2 %.

По-голям ръст на запасите има в РДГ - Шумен - с 230 бр. (12 %), където тенденцията от преходните години за увеличаване на запаса се запазва. Налице е вече установен запас над допустимия, което предполага един по-интензивен процес на селекция и подобряване на трофейните качества на популацията основно в държавните ловностопански райони. Увеличението в РДГ - Велико Търново - с 100 бр. (9 %), се дължи главно на нарастването на запаса в района на ДЛС „Росица“ - м. Лъгът.

Има спад на числеността на благородния елен в РДГ - Варна - с 49 бр. (4 %) спрямо 2008 г., въпреки ограничения отстрел и то само на трофейнозрели животни. Липсата на прираст и същевременно спад в числеността е тревожен факт, на който трябва да се обърне сериозно внимание в тези ловностопански райони. Намаляването в числеността на благородния елен в РДГ - Сливен - с 54 бр. (7 %) спрямо м.г. се наблюдава главно в ДЛС „Котел“ и ДЛС „Тополовград“, което се дължи на увеличаване брой на хищниците и проведената по-точна и реална таксация.

Половото съотношение на този вид дивеч като цяло е 1:2 в полза на женските екзем-

пляри.

Запасът като цяло е под допустимия за страната.

ЕЛЕН ЛОПАТАР

Запасът от елен лопатар е 5243 бр., от които 3896 в ДЛР и 1347 в ЛР на ловните дружини. В сравнение с м.г. има спад в запаса с 330 бр., или с 6 %. Той се дължи основно на увеличаващата се численост на вълка и чакала. Поради тази причина се констатира загуби на голяма част от прираста.

СЪРНА

Запасът от е 74 002 бр., от които 18 085 са в държавните ловностопански райони и 55 917 - в ловностопанските райони на ловните дружини. В сравнение с миналата година увеличаването е с 707 бр., или с 1 %. Може да се говори вече за едно общо стабилизиране на запасите на сърната в страната. Като цяло за страната запасът от сърна е значително под допустимия.

ДИВА СВИНЯ

Дивата свиня наброява 64 852 екземпляра. Нарастването на запаса спрямо м.г. е с 889 бр., или с 1 %. Този запас като цяло за страната е в рамките на допустимия. По-нататъшното увеличаване на запаса от дива свиня неминуемо ще доведе до редица проблеми, свързани най-вече с щетите, които тя нанася на селското стопанство, и вероятността от поява на заболявания от класическа чума по свинете (КЧС) в отделни райони с висока плътност.

ДИВА КОЗА

Запасът от този вид е 1465. В сравнение с миналата година се наблюдава голямо намаляване от 553 броя (38 %).

Общо за страната числеността на дивата коза не е реална поради липсата на таксационни данни от трите национални парка през 2009 година.

МУФЛОН

Броят на муфлоните е 4235, с 137 бр. (3 %) по-малко в сравнение с 2008 г.

Налице е един чувствителен спад на числеността на вида в РДГ - Благоевград - с 134 бр. (43 %) спрямо миналата година. Намалените бройки идват главно от некоректно представена таксация през 2008 г. в района на ДЛС „Дикчан“ - с. Сатовча.

Като цяло данните от таксацията на муфлон сочат едно относително стабилизиране на запасите в почти всички ловностопански райони.

ГЛУХАР

Общият брой на глухарите е 2742.

В сравнение с миналата година общо за страната се наблюдава голямо намаляване - 617 броя (23 %).

Тази численост на глухара не е реална поради липсата на таксационни данни за 2009 г. от трите национални парка, както и унищожаване на някои големи токовища в района на ДГС - Самоков.

(Продължава на стр. 27)

Дивата свиня (*Sus scrofa* L.) е разпространена в цялата страна. Тя е основен вид дивеч за България и единственият едър копитен вид, разрешен за групов лов. През периода 2002-2006 г. числеността на вида непрекъснато се увеличава с около 12 % годишно, като през 2006 г. е 58 344 екземпляра, а средноаритметичното през периода 1992 - 2006 г. е $43\,508 \pm 5778$ екземпляра. В районите, предоставени на ловните сдружения, запасът нараства с 4 - 18 % годишно и през 2006 г. достига 38 934 екземпляра, докато в държавните ловностопански райони е 18 611 екземпляра. Твърде високата численост на вида в страната е предпоставка за разпространението на някои заразни болести (например чума по свинете), което може да създаде сериозни проблеми на животновъдството. В определени райони дивата свиня нанася съществени щети на селското стопанство. За решаване на проблема обикновено се препоръчва увеличаване на отстрела. През последните години необходимостта от намаляване на числеността налага удължаване на ловния сезон.

© В. ПОЧЕКАНСКИ

Ефективност на отстрела на дива свиня в Западна България

Д-р инж. Иван ПЕТРОВ - Институт за гората при БАН

Ползването на дивеча е крайният етап от стопанисването му. При годишен прираст на дивата свиня, вариращ от 70 до 130 % върху основния запас, се предвижда ползването над 50 % върху пролетната численост (през 2005 г. е 28 541 бр. - 54 % от запаса), но реализацията на плана е твърде ниска. През периода 1992-2004 г. отстрелът на дивата свиня у нас се колебае около 25 - 30 % от пролетната численост. През 2004 г. е 24.5 % - 11 240 екземпляра, през 2005 г. - 36.09 %, а през 2006 г. - 31.36 %. Тези данни потвърждават становището, че размерът на ползване е много малък и показват, че проблемът остава нерешен от десетилетия.

Въпреки значимостта на вида за ловното стопанство и ловния спорт, досега няма проучвания на причините за ниския размер на ползването и за увеличаването му се разчита единствено на удължаване на ловния сезон.

Какви са причините за слабата ефективност на лова на диви свине в ловностопанските райони, предоставени за ползване на ловните сдружения, и какви са възможностите за оптимизирането му?

В предоставените за ползване на Съюза на ловците и риболовците в България (САРБ) ловностопански райони се намират 66.3 % от запаса и се извършва 76.9 % от отстрела на дива свиня в страната, което определя важността на анализа върху провеждането на лова в тези територии.

Данните за успеваемостта на лова на диви свине чрез гонки с кучета в ловностопанските райони, предоставени за ползване на САРБ, са събрани в продължение на 15 ловни сезона (1990- 2004 г.) по време на 110 излета с ловни дружини с общо 311 гонки, проведени в западната част на страната, на територията на Регионалните дирекции по горите в София и Кюстендил. Направена е оценка на следните фактори, които влияят върху резултатността на лова: организация и провеждане; ефективност на стрелбата в зависимост от типа на използваните пушки (гладкоцевни или нарезни), брой изстрели, които са били необходими за убиване на

по 10 екземпляра диви свине; вид и качеството на патроните; разстояние на стрелбата; прицелната точка на стрелеца.

За успешен изстрел е смятан този, след който е прибран стреляният дивеч. Когато животното е убито с няколко изстрела, всички те са приети за успешни. Използвани са данни от лични наблюдения, от интервюта с ловците по време на съвместен лов, както и статистически материали от Държавната агенция по горите. Предвид многообразието на факторите, оказващи влияние върху ловния успех, част от тях нямат цифрово изражение.

Резултатите от стрелбата по диви свине при лов на гонки е дадена на фигурата. Установената ефективност е 22.2 % - т. е. 1 убита и намерена дива свиня на 4.5 броя, по които е стреляно. Всъщност резултатността на стрелбата е много по-ниска, защото една част от животните са убити с по няколко изстрела, а по някои от изтърваните е стреляно по няколко пъти. Този резултат е изключително слаб. Много от стреляните животни умират от раните си след няколко гена, което води до неоправдани загуби за ловното стопанство и до увеличение на хищниците над нормалното за обитанието поради практически изкуственото им подхранване.

Основните причини за ниската резултатност на отстрела са дадени в таблица 1. Най-важни фактори за неуспех при стрелбата по диви свине са разстоянието и точката на прицелване. Те са причина за 37 % от пропуските (при 28.8 % от стреляните екземпляри). Много често се стреля на разстояние, на които не могат за се изпълнят необходимите условия за поразяване на дивеча. За да падне веднага дивечът, проектилът трябва да отдаде достатъчно енергия. При дремките, поради сравнително малката им маса, енергията намалява много по-бързо от тази на куршумите. При стрелба с дремки за надеждно в практиката може да се приеме разстояние 30-40 м, максимално до 50 м. При по-дългите дистанции разсейването е прекалено голямо. По-

Фиг. Резултатност на стрелбата по дива свиня при лов чрез гонки

вечето от стрелците подценяват значението на този фактор. Това води до пропуск или раняване на животното, но недостатъчно сериозно, за да го събори в достъпна близост.

Друга причина за пропуските, които зависят и от дистанцията, е точката на прицелване. Често се стреля в силуета на животното, което при този дивеч не може да гарантира добър резултат. Неточната стрелба е причина за големи и неоправдани загуби. Разстоянията от мястото на удара, до който са паднали простреляни диви свине при някои от най-честите смъртоносни попадения, са: при поражение на мозъка (улучено в ушните отвори) животното пада на място, във врата - животното пада не по-далеч от 10 м, а когато попадението е в сърцето или предната част на гърдите (в областта на белия дроб), това разстояние е от 20 до 150 м (таблица 1). При попадения в стомаха или коремната част дивечът умира обикновено след няколко дни и не може да бъде оползотворен.

Поведението на ловците след изстрел в дива свиня е изключително важно. Дори животното да побегне без видима реакция от удар, е необходимо мястото, на което е било по време на стрелбата, да се огледа за следи от раняване. Преследването на ранения дивеч трябва да започне след 15-20 минути, което в повечето случаи не се спазва. При сериозно поразяване животните бързо се изтощават и лягат наблизко. Първосигналната реакция на ловците - търсенето да започне веднага след стрелбата, не трябва да се следва, тъй като в тези случаи раненото животно се отдалечава твърде много и може да остане неоткрито или да атакува преследвачите, често и твърде опасно поведение на гланите.

Типът на пушките има сериозно влияние върху резултатността на стрелбата. При нарезните установената ефективност е 1:2.8, което е 2.1 пъти повече от тази на гладкоцевните (таблица 2). Причините за това са известни - по-голяма далекост, възможност за по-точен прицел, зареждане само с куршуми, по-голяма енергия.

Използването на неподходящи боеприпаси е причина за 25 % от пропуските (при 19.4 % от стреляните екземпляри). Видът и качеството на използваните патрони има твърде съществено значение. Независимо от това, че по дива свиня трябва да се стреля само с куршум, 61 % от ловците с гладкоцевни пушки използват само дremки, а 98 % зареждат със сачми една цев, вкл. и при комбинираните пушки. Най-често се използват дremки 13/0, които са неподходящи за 12-ти калибър.

Таблица 1

Разстояния от мястото на прострелване до мястото на смъртта на дива свиня в зависимост от мястото на поражението

Поразен орган	мозък	врат	сърце	бял дроб	черен дроб, бъбреци	стомах, корем
Разстояние (време)	0 м	0-10 м	20-100 м	до 150 м	няколко часа	няколко дни
Брой случаи	2	5	2	28	15	19

Таблица 2

Брой на изстрелите, произведени с различен тип пушки, за отстрел на по 10 диви свине

Тип пушки	Брой свине	Брой изстрели	Резултатност, %
Нарезни	10	28	35.7
Гладкоцевни	10	59	17.0

При преминаване през шока част от дremките се деформират и след излизане от цевта разсейват снопа. Поради това сачмите, които удрят животното, са по-малко от очакваното и с по-малка енергия от необходимата за поразяване на дивеча.

Като некачествени са определени патроните с изтекъл срок на годност, с твърде меки и леки снаряди (вкл. куршуми), и твърде малките калибри. Нарезното оръжие е достъпно за ловците след 1990 г., затова повечето от използваните патрони са сравнително нови. При нарезните пушки подходящи за лов на диви свине са калибрите над 6.5 x 54 Mann.Sch. (RWS-munition, 2006), но най-добри резултати има при 7.62 (30-06; 308 Win) и по-тежките калибри. Изключение правят бойните патрони (например 7.62x39 - Калашников), при който част от поразените животни падат твърде далече, за да бъдат намерени навреме.

Факторите, на които трудно може да се даде цифрова оценка поотделно (организация и провеждане на лова, поведение на ловци и гоначи, морал и етика, ловни кучета), са групирани като „други причини“. На тях се дължат 38 % от пропуските (при 29.6 % от стреляните екземпляри). Организацията и провеждането на лова са решаващи за успеха. При описаните 311 гонки стрелците и гоначите са видели едва 82 диви свине, или средно 1 животно на 3.8 гонки. Действителният ефект от ловното усилие всъщност е значително по-малък, защото някои от животните са видени и съобщени от повече от един участник в лова. Основната причина за ниския резултат е несъобразеност на разстоянието между пусията и гоначите както с поведението на дивеча, така и с характера на терена. Това разстояние обикновено е прекалено голямо - над 1 час ходене. Когато времето на чакане премине 30 минути, стрелците стават нетърпеливи, неспокойни и започват да вършат дейности, които ги издават на изключително обоняние и слух на дивите свине. Когато дивечът е вдигнат далече от стрелците, той има време да се ориентира и да избегне пусията. Поради това гонките с продължителност над 30 минути са малко ефективни. Продължаването на това проучване чрез въвеждане на съответни анкетни карти ще изясни най-важните причини за слабостите при лова на диви свине в предоставените ловни райони и ще спомогне за оптимизирането му.

Многофункционалното управление на горите: МИТ ИЛИ ДЕЙСТВИТЕЛНОСТ?

Проф. д.с.н. Кирил БОГДАНОВ - Лесотехнически университет

През последните две десетилетия националната икономика се управлява в условията на преход. Това важи с пълна сила и за управлението на горския сектор, който е част от материалното производство. Но освен като икономика горските територии имат пряка връзка и с екологичното равновесие в природата, което не трябва да се подценява. От това следва, че съвременното управление на горите трябва да бъде строго научно и комплексно, при което да се спазват редица икономически и екологични интереси на обществото. Днес, в условията на една силно изразена динамичност на обществените процеси, задължително се явява необходимостта от целенасочено регулиране на взаимоотношенията между обществото и горския сектор. Това регулиране се проявява във времето - дълъг производствен процес, и в пространството - обширни горски територии, и има своето конкретно измерение. То се изразява със степента на постигнато съответствие между обществените изисквания към горите и тяхната възможност да изпълняват тези потребности.

До средата на XX в. управлението на горите се свързваше преди всичко с целите на гърводобива, а реалните ползвания от другите горски ресурси и услуги се класифицираха като „косвени, второстепенни, съпътстващи или странични ползи“.

Ползването на гървесния ресурс през столетията се е оформило като традиционен и с основна икономическа значимост вид ползване от горите, а възможностите за неговото осигуряване (чрез инвентаризация, разчети и мероприятия) е бил централен въпрос на лесоустройството. Разбира се, гървесината като основен и традиционен горски ресурс ще продължава да увеличава своето значение на суровинен и енергиен ресурс и занаят. Това е една ясно изразена тенденция в съвременния свят. Свят на „кризи“ и „дефицити“ на ресурси и енергия, при които гървесината като възобновяем ресурс ще увеличава своята роля и значение. Успоредно на това обаче днес има и много тревожни екологични и природозащитни проблеми, а при търсене на решения в тази посока съществена роля имат

горите. Така че бъдещото устойчиво развитие на обществото в голяма степен ще се предопределя и от количествената и качествената характеристика на горскоресурсния потенциал.

Наблюдаваните днес процеси и тенденции в икономиката, екологията и редица социални измерения показват, че управлението на горския сектор трябва да премине към следващ, по-висок етап от своето развитие. Защото историята учи, че всички характерни черти от развитието на горското стопанство представляват едно отражение на процесите, свързани с цялостното обществено развитие през отделните епохи. В съвременното общество развитието на дейностите по стопанисване и ползване на горите е свързано с необходимостта от тяхното многофункционално управление.

В този ред на мисли е естествено да се запитаме: многофункционалното управление на горите - на практика реалност ли е или пък някакъв създаден мит? Отговорът на въпроса има стратегическо значение за

бъдещото научно управление на горския сектор. Защото от характерните черти на това управление ще зависи доколко комплексно и пълноценно ще се използват многообразните ресурси на горите, в каква степен ще бъде задоволяван целият набор от изисквания (икономически, екологични, социални, природоохранни, културно-познавателни, научно-възпитателни) на обществото към ресурсите на горите, какъв ще бъде видът и обемът на мероприятията, свързани с ползването и възпроизводството на горите, пряко свързани с устойчивото развитие на горските екосистеми, какъв ще бъде разходно-приходният спектър в горския сектор и обемът на инвестициите за възпроизводство. Проблемът „многофункционално управление“ е свързан с редица основни понятия като планиране, устройство, стопанисване, ползване, стопанско управление. Тяхната същност е сравнително добре изяснена в специализираната литература от по-ново време, главно в публикации, засягащи теорията на многофункционалното стопанство в горите (МФСГ), както и лесоустройството като основен инструмент за организация на МФСГ и необходим етап от многофункционалното управление на горите. Съдържанието (смисълът) на тези понятия ни позволява да потърсим верния отговор на въпроса, като се налага да акцентираме вниманието върху разкриване на някои основни различия в принципите на управление на горския сектор като еволюция във времето.

Един съществен момент в търсене на отговор на въпроса „многофункционалното управление - мит или действителност“ е свързан със съпоставката между досегашната (класическа) лесоустройствена теория и същността на многофункционалното лесоустройство. От многото отличителни черти между стария и новия подход най-ясно се налага изводът, че в досегашната си история лесоустройството е разработвало приоритетно дейностите, свързани с възпроизводството и ползването на дървесния ресурс (като инвентаризация, организация, разчети, мероприятия). По отношение на другите продукти и ползности на гората (особено екологичните ѝ функции), макар и да са признавани като много ценни и незаменими, не са правени инвентаризация, оценка и разчети и не са планирани специфични мероприятия, свързани с тяхното ползване и възпроизводство.

В съвременното общество с нови социално-икономически и екологични реалности наред с дървесния ресурс горите трябва да бъдат равностойно управлявани и по отношение на техните защитни, рекреационни, санитарно-хигиенни и консервационни функции. Нека съобразим за миг какъв е делът на горите със специални функции и това, че заедно с тях защитените територии и защитените зони по Натура 2000 за някои горски стопанства надхвърлят стотен процента поради тяхното припокриване на отделни горски територии. Следователно създадена е свършено нова обстановка, насочена към ползване на различни по вид горски ресурси (система от цели), което, от своя страна, задължително налага нов управленски подход. Основната негова цел е да осигури реални условия за комплексно и оптимално ползване и възпроизводство на ресурсите на гората от материален и нематериален характер при силно завишени обществени изисквания

към тях. Знае се, че лесоустройството е важен етап от управлението на горския сектор. Но едновременно с това трябва да кажем, че познатата ни класическа теория на лесоустройството вече не е в състояние да даде адекватен и верен отговор на много от въпросите, които са свързани със съвременното управление на горския сектор, разгледани в най-тясна връзка с новите обществени изисквания към горите. При тези условия и лесоустройството, под натиска на обществените интереси и като регулатор на взаимоотношенията между обществото и горския сектор, навлиза в нов етап от своето развитие, свързан с теорията на многофункционалното лесоустройство (МФЛУ). Новата теория има за цел да осигури условия за оптимално регулиране на ползването и възпроизводството като комплекс от горски ресурси и внедряването на лесовъдски режими, посредством които да се гарантират поддържане на устойчиви горски екосистеми и удовлетворяване на разностранните социално-икономически и екологични изисквания на обществото в бъдеще.

Без да навлизаме в други съществуващи подробности, имаме съществени аргументи да стигнем до отговор на поставения в заглавието въпрос. Досегашното управление на горското стопанство се характеризира като едноцелево (монофункционално). Погрешно и неоснователно е то да се определя като многоцелево (многофункционално). Подобно твърдение е вид заблуда, една илюзия, превърнала се в своеобразен мит. Този мит, който своевременно трябва да разсеим, ще бъде гаранция за успешно изграждане на многофункционално управление на горите.

Естествено е да се запитаме откъде идва заблудата, превърнала се в мит? На първо място от това, че неправилно се отъждествяват понятията „многостранно значение на горите“ и „многофункционално управление на горите“.

Многостранното значение на горите се е проявявало още в дълбока древност, когато е било практикувано своеобразно по своя характер ползване на гората като природна даденост. Всяка една гора притежава много полезни ресурси за живота на човека и развитието на обществото. Но нека веднага отбележим, че в по-голямата си част от човешката история този „режим“ на ползване е хаотичен и не е свързан с каквато и да е друга дейност или предварителна организация. Такава организация се проявява на един последващ етап от общественото развитие, но тя, както вече изяснихме, се свързва основно с един ресурс - дървесината.

В сравнително най-новата история на общественото развитие (през XX век) се формира научно разбиране за голямата екологична роля на горските територии. На тази основа възниква принципът за диференцирано (разделно) управление на горите. То става чрез разделянето им на групи (категории) гори със съответни приоритети съобразно функционалното им предназначение - защитни, рекреационни, защитени и други. С това се прави важна и необходима стъпка в развитие на управленския процес в горското стопанство. На тази основа - пред горите вече се поставят много и различни цели, се оформя и митът за многофункционалното им стопанисване и управление. А истина-

та е точно в обратна посока. Защото именно това разделяне на горите на отделни териториални части, на групи или категории е най-убедителният аргумент за проява на едноцелевото им управление. В случая става дума за управление, изградено на принципа „една гора (група, категория) - една цел“, но вече в условията на принципа за диференциран подход. Следователно стопанството в отделните групи гори си остава едноцелево. Основната функция на съответната категория гора е законово определена, но не са налице други дейности, свързани със строго съблюдаване, поддръжане и балансиране на другите горски функции. Тук не твърдим, че „другите функции“ реално не се използват. Те продължават да се практикуват, но без предварителна и специфично насочена организация за тяхното управление в единен горско-ресурсен комплекс. Това става възможно единствено при многофункционалното управление, като се изразява с принципа „една гора - система от цели“. В това именно се състои и новият подход при многофункционалното управление на горите като необходим етап от съвременното развитие на управленския процес в горския сектор. Като „конструкция“ многофункционалното управление на горите може да се сравни със съдържанието на понятията „многофункционален уред (прибор)“ или пък „многофункционална спортна зала“, чрез които се изразява възможността им да изпълняват цял набор от функции (дейности). Тези функции могат да се изпълняват и отделно - от няколко самостоятелни уреда (прибор, зала), но при това разделяне те се превръщат в „монофункционални“.

С понятието „многогранно значение на горите“ се изразява една констатация, докато „многофункционалното управление на горите“ означава целенасочена управленска и стопанско-организационна дейност в горите с цел тяхното комплексно използване и възпроизводство (на различни по вид горски ресурси) върху една и съща горска територия. Тази комплексност в използване на ресурсите е продуцивана от характера на съвременното обществено развитие. Задачата е на една и съща горска територия да се ползват различни видове ресурси, целенасочено организирани като „система от цели“, наложена от новите реалности на екологичната и социално-икономическата среда. Многогранното значение или многото възможни функции, които може да изпълнява дадена гора, са само една необходима предпоставка за организиране на многофункционалното ѝ използване.

Със същността на многофункционалното управление на горите се изразява една принципно нова идея и е естествено тя да не бъде възприета от „първ поглед“. Историческото развитие на науката доказва, че по начало всяка нова идея се възприема трудно.

„Многофункционалното горско стопанство - предизвикателство за лесовъди и за обществото“ бе основна тема на XVI конгрес на европейските лесовъди, проведен в Германия (гр. Фрайзинг, 15-19 юни 2005 г.). Този факт също е в подкрепа на съвременната концепция за многофункционално и устойчиво управление на горите, която вече две десетилетия е обект на теоретична разработка и постепенно словесно утвърждаване в нашата страна. И наистина новите съвременни реалности налагат нови идеи и адекватни ре-

шения. Многофункционалното управление е бъдещата вярна алтернатива за развитието на горския сектор. Тя следва да се изгражда въз основа на: научните познания за горските екосистеми; използване на системния подход, при който гората се разглежда като интегрирана система от ресурси; прилагане на принципа за комплексния подход, при който гората се оценява като комплекс от различни видове ресурси от материален и нематериален характер; прилагане на дисипативния подход, при който гората се разглежда като отворена към външната среда система, отчитайки нейната роля в икономически, екологичен и социален аспект; прилагане на балансиращия подход с цел успешно управление на конфликтите и поддържане във времето на устойчива горска система; прилагане на методите на синергетиката, защото тук става въпрос за търсене на единство и взаимодействие между хетерогенни системи от биологичен, екологичен, икономически и социален характер.

Целите и задачите, свързани с управление на горските територии като многофункционална интегрирана система от ресурси, в методичен аспект стоят в тясна връзка с принципите на синергетиката. Защото основа за конфликтната ситуация между обществото и горския сектор са ключовите думи „природоопазване“ и „недостиг на ресурси“. Този момент поражда и друг проблем, свързан със съгласуване на мероприятията и управление на конфликтите между различните целеви групи ползватели на определени ресурси от комплекса „Горски ресурси“.

Многофункционалното управление на горите представлява интегрираният мениджмънт в горския сектор, което предполага: инвентаризация и оценка на различни по вид горски ресурси, от които се интересува обществото; анализ на ползите, обосноваване и оптимизиране на системата от цели; разработване и съгласуване на различни по вид мероприятия в горите и в тясна връзка със системата от цели.

Дейността по изграждане на многофункционално управление на горския сектор ще бъде продължителна и сложна. Тя е свързана с разрешаването на редица проблеми от теоретичен, законов, икономически, финансов, административен и нормативен характер. Голяма част от тези проблеми е отразена от редица учени през последното десетилетие при разработване на въпросите на многофункционалното планиране, стопанисване и управление на горите. Тук само ще добавим и необходимостта от някои други активни дейности като: перманентното организиране и провеждане на тематични национални конференции и съветания; организиране на следдипломно обучение и квалификация по разглежданата тема, защото това което е било вярно вчера, днес вече „не работи“ при тази силно изявена динамичност на обществените процеси; усъвършенстване на икономическото знание на специалистите в системата на горския сектор и други.

И накрая, като обобщение е необходимо дебело да подчертаем, че колкото по-бързо разсеем мита, че многофункционалното управление и понастоящем е една действителна практика, толкова по-успешно многофункционалното управление от една илюзия ще се превърне в реална действителност.

Фестивал на зелениката

В Странджа всичко е просто и естествено. И празникът, на който отидохме, е именуван на един растителен феномен на тази планина, която приема гости, когато той разцъфне. Странджанската зеленика е невероятно красиво вечнозелено растение. Пищните му виолетово-циклameni цветове се виждат надалеч. А за уханието на планината помагат всички дъхави странджански билки. С лудия си цъфтеж, с упоиващия си аромат, сред който мащерката няма равна на себе си, те също участват в празника на една древна земя, наричана Тратонзос, Салмидесос, Монс Астикус, Хемимонт, Парория. Има и още едно загадъчно и красиво наименование - Астея. То идва от държавата на астите, които два века преди Христа създават Астейско царство, което съществува до 45 г. сл. Хр., когато Римската империя включва земите му в новосъздадената римска провинция Тракия. Спомени за тях обаче опазва мажьосницата Странджа и нейните добри стопани от Природния парк със същото име, които са избрали периодичното им издание да се казва „Астея“.

В Странджа на празник с цвят и уханье

В Странджа оригиналните, самобитни, нещо като „ендемични“, както повечето от природните богатства тук, празници не са малко - Паликош, Филек, Индипасха, Нестинарски обред и много други. Фестивалът на зелениката, организиран от Дирекцията на Природния парк „Странджа“ на 16-17 май за седми път, се впуска много естествено в новата култура на района и събира все повече и повече почитатели. Хубаво е, че всяка година домакинът на фестивала се сменя. Така гоиде редът и на Звездец да покани гости.

Самото село се гордее с древната си история, мълчаливо скрита в тракийските надгробни могили. Жителите на Звездец не само съхраняват, но и ползват старите си параклиси, църквата „Св. Атанас“, изгорена при потушаването на

Преображенското въстание от 1903 г. и построена наново през 1910 г. Поддържат 60-те си извора и чешми, грижат се за вековните си дървета, сред които е и дъб (блазун) на 700 години.

Камо към канени и чакани странници се отнесе с. Звездец към дошлите и се погрижи да ги заведе на Селския баур, да им покаже най-красивото от фолклора на района, да ги разтанцува, да ги нахрани. Фестивалът бе открит от директора на ПП „Странджа“ инж. Стефан Златаров (сн. 1). Участниците във фестивала бяха приветствани от инж. Мишо Жеков - директор на РДГ - Бургас, и от кмета на с. Звездец Стоян Петков.

Там, на поляната, за която жителите на селото не са измисляли специално и засукано наименование с дълга история, а просто са го на-

рекли Селски баур, кипна и тържеството (сн. 2).

Целият колектив на ПП „Странджа“ се приготви за дълъг ден, в който да покаже своите професионални умения и гостоприемство (сн. 3). А стотици хора, изкачили заблечения хълбок на баура - стари, млади, та и бебета в колички, от околните села, от Бургас, от цяла България, не скупаеха. С хора ги увеличаха изпълненията на фолклорните групи - от Малко Търново, Бръшлян, Бродилово и други села. От „Окото на бухала“ - погледното място, с бинокъл и зрителна тръба се гледаха птици в небето и далечните примамливи пейзажи. От сергиите се пъстрееха в цвят и изящество ръчни изделия - платна, дантели и черги. За майсторки на странджанската баница, наричана тук зелник, бе обявен конкурс.

Но какъв ти конкурс, като всички зелници бяха за единственото възможно място - първото! Само с една-две лъжички градският жител с изумление възстановяваше забравения вкус на кисело мляко, на бобена манджа. Без конкуренция бе и странджанският манов мег.

Така, без много приказки, разбрахме, че територията на парка е изконен дом на хора, които никаква цивилизация не може да отлъчи от природата. Може би само в този парк на вековните дъбови и букови гори, на най-чистите реки, на най-безбройните цветове животът на хората тече най-малко променен. Предавайки от поколение на поколение своите обичаи, обреди, вяра, сред които обичта към природата е също култ, своите сладък говор и песенност, те даряват и на нас по една топла частичка от магията на Странджа.

Пътят на хората по пътя на звездите

Всеки, отишъл в Странджа на Празника на зелениката, чака гвоздеж на програмата - пешеходните преходи. Тази година участниците пробваха новия маршрут, наречен Зелен коридор „Пътят на звездите“. Това е вторият Зелен коридор в Парка, изграден по проект на Сдружение „Златна Странджа“ в партньорство с ДПП „Странджа“ и финансовата подкрепа на Фондация „ЕкоОбщност“ по програмата „Развитие на алтернативен туризъм чрез изграждане на туристически маршрути“. Както винаги, продължителността на прехода бе и за напреднали, и за начинаещи. В първия случай маршрутът, който започва от с. Звездец, минава през р. Велека и за-

вършва в с. Бръшлян, е пет часа. Във втория, последната точка на който е м. Кубареловата воденица, е два часа. Всеки може да тръгне на поход, предвождан от аниматор, в група според силите си. Накрая и двете групи бяха повече от щастливи и никой не се оплака, че е уморен. Навярно планината налива в краката на човека от своята вечна сила, а реката - от своята животелна прохлада. А и когато хората следват пътя на небесните светили, равновесието не се нарушава. Сили остават дори за изпробване на различни екстремни атракции.

На училище... под звездното небе

Ако мислите, че приключението Странджа може да свърши просто така, значи не сте замръквали под невероятното ѝ майско небе. Участниците във Вечерта под звездите тази година бяха много повече от друг път. Но домакините от Дирекцията на парка бяха обгрижили всички. В м. Свети Илия до с. Граматиково бяха опънати десетки палатки, в селото не бе останала празна нито една къща за гости, в луксозния и нов хотел „Астеля“ бяха заети много от стаите. С падането на здрача всички бяха настанени (сн. 4). Стоплената от слънцето и осветена от големия огън земя изпрати първите поздравии към звездното небе - странджанските песни. Те също са неповторими и за странниците, като повечето от нас на поляната, правят впечатление с повествованието си, разказват дълги и граматични истории и може би затова са бавни, изпъстрени с речитатив. Те са за слушане, затова ги

слушахме, те са за сърцето, затова ги слагаме там.

Но то, сърцето, води и краката на хората. Именно тук се беше развихрило тържеството на странджанския танцов фолклор и желаещите бяха поканени първо на училище, а после и на надиграване. Сред най-добрите учители и неуморни в надиграването бяха инж. Петко Нанчев - зам.-директор на ДПП „Странджа“, и инж. Румен Желев - ст. експерт в РДГ - Бургас. Най-вълнуващото предизвикателство бе да научим „Нестинарското“.

В царството на зелениката и странджанската боровинка

Да отидеш в Странджа, и да не видиш символа ѝ - зелениката, е като с Рим и папата.

Природният парк „Странджа“ е защитена територия с най-голямо видово разнообразие във всички биологични групи. Цялата територия е включена в Международната екологична мрежа „Натура 2000“. Географското положение на Странджа, интересната палеонтологична история и характерният климат са причина единствено тук да се запазят растителни видове и съобщества, характерни за Европа от времето преди Ледниковия период. Броят на реликтите от това време в Странджа е голям - 64, седем от тях се срещат в Европа единствено тук - бясното гърво, колхидският гжел, странджанската боровинка и други видове, и, разбира се, странджанската зеленика. На туфи и поотделно през май зелениката украсява горите на планината. Особено добре тя се чувства в резервата „Марина река“, който не пропуснахме да посетим и тази година.

Да видиш един още по-рядък вид (строго защитен и на европейско равнище) - странджанската боровинка, която също цъфти през май,

е късмет. Трябва да бъдеш посветен в тайната на нейното местообитание и да се надяваш, че лошо око няма да види този невероятен храст, а злосторна ръка няма да посегне да го скубне.

Пешеходен геоложки маршрут „Ахтопол - устието на р. Велека“

Първият за Парка и даже единствен за България, предлаган на туристи, геомаршрут също минахме с огромно удоволствие. Може би пътят, който върви изцяло по Черноморското крайбрежие - от Ахтопол до погледното място, от което се открива устието на р. Велека, бе най-голямата изненада за тези, които приемат Странджа само като зелена люлка, изплетена от гори, цветя и реки. Геомаршрутът разказва за историята, случвала се на тази земя преди 80 млн. години, когато вулканите живеят активно. И днешният връх Голямата Папия е един от действащите тогава вулкани.

При изригването им лавата се изливала по склоновете, често достигайки морето. Част от нея е

застивала в земните недра. Имало е и подводни изригвания. Цялата тази шеметна дейност по строежа на нашата планета е достижима до нас във вид на уникални геоложки феномени. С помощта на водача наблюдавахме и научавахме геоложката история на района, усвояваме „азовете“ на науката за скалите - петрография. С очите попирахме невероятните

скални образувания и синьото на водата (сн. 5) - такова синьо скоро не сте виждали!

Ще я запомним такава

Преживяното в Странджа никого не остави равнодушен. Много символично фестивалът завърши в Информационно-посетителския център на Парка във Малко Търново. Там бе подредена изложбата на авторски творби на бургаския фотограф Евгени Динев под мотото „Картини от Странджа - запомнете я такава“. Е, наистина това бе една панделка на подаръка, на който се радвахме неспирно два дена, на това, което искахме да попием за часове. Талантливият фотограф го направи за три години. - Авторът иска - каза при откриването на фотоизложбата директорът на парка инж. Стефан Златаров - да запомним този образ не защото Странджа изчезва, а като предложение към всички - да допринесат за нейното опазване.

Светлана БЪНЗАРОВА
Юлия СЪБЧЕВА
Снимки Йордан ДАМЯНОВ

Фотофакт

Добро дело

Грижата за зелените зони в големия град е извън задачите на държавната горска служба, но не са извън вниманието на лесовъда. А по Седмицата на гората много дървета се садят на различни обществени места. Каква е по-нататъшната им съдба?

Ето един от добрите примери. Върнахме се 15 години по-късно на мястото на събитието, отразено тогава и на страниците на сп. „Гора“ - с подкрепата и с личното участие на ДГС - София, бе озеленен дворът на столичното 60-то ОДЗ, кв. „Младост“.

Ако не сте го виждали дълго време, ще бъдете изненадани.

Думите, както се казва в този случай, са излишни.

ДА РАСТЕ ЛЮБОВТА КЪМ ПРИРОДАТА В ЧИСТИТЕ ДЕТСКИ ДУШИ

Отново сме в 60 ОДЗ, но този път на двора

Преди няколко години инспекторката от министерство на просветата, която посетила 60 ОДЗ в „Младост“ 4, си тръгнала с думите: „Лунен пейзаж“. Като гледам пространството около повечето блокове тук - имала е право. Но за да бъде детската градина зелен оазис сред околната пустош, оттогава е направено немало. То обаче не удовлетворява директорката на 60 ОДЗ „Вяра, Надежда и Любов“ - госпожа Галина Борисова. За съвет и помощ тя се обърнала към специалистите от столичното лесничество, които откликнали на молбата ѝ.

С детска веселба започна засажането на дърветата на 24 март. Малчуганите изпълниха песни, игри, стихотворения пред гостите от лесничеството, като ги поздравиха с приближаващия им професионален признак. Такъв възторг дълго ще се помни и от г-н Христосков - директорът на ДЛ - София, и от г-н Тошков - ръководител на горско-технически

участък - Лозен. Разговаряйки с малките, те им показаха как се сажат дървета.

Разбира се, фиданките бяха посадени от родителите и учителите - едно дете трудно може да се пребори с тежката лопата. Включиха се и горските работници.

Пролетният празник „Засаждане на дървета“ бе полезна стъпка в екологичното възпитание на децата. Оставяме с надеждата, че любовта към природата, посята в детските души, ще кълни и ще даде добри плодове, а посаденият жив плет ще порасне здрав и от всички стра-

ни ще защити детската градина от уличната агресия. И лунният пейзаж ще бъде само лош спомен.

На празника беше:
Екатерина Попова

КЪМ ПЕРЛАТА НА АДРИАТИКА

Широкият и много добре поддържан автомобилен път на Адриатическото крайбрежие към границата с Хърватия ни отвежда последователно покрай няколко красиви градове, известни с хубавите си пясъчни плажове и пристанищни центрове. Нашата цел е Которският залив и гр. Котор, включен в списъка на Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство. Към целия Которски залив се открива незабравима и силно въздействаща гледка откъм стръмно спускащите се към морския бряг планински склонове.

Старият гр. Котор, който съществува от III в. сл. Христа, от три страни е опасан с крепостни стени, високи 20 м, с дължина 4500 метра. Хълмът, по който са разположени крепостните стени с отбранителни кули и други бойни съоръжения, които са защитавали населеното място срещу нападения откъм морето, се нарича „Сент Джовани“.

В града може да се влезе през три порти, отличаващи се със старата си архитектура от римско време. Най-впечатляваща е главната централна порта, през която стъпваш направо на Площада на оръдията. Тук е часовниковата кула, която и сега отброява часовете на времето. Южната порта на града е близо до пазара и е изградена през IX в., а главната и северната порта датират от XVI век. На главната порта над входа има надпис „Нищо наше няма да дадем!“. Старият град Котор е мъртъв град. В него няма постоянно живеещи хора. На входа на отделните сгради са поставени червени табели, от които се вижда чия собственост са били те в далечното минало. Това са богати аристократични которски фамилии. Сградите са строени предимно в периода XII - XVI век. Архитектурното изпълнение е в романски готически и ренесансов стил. Чувства се силно венецианското влияние.

На Площада на оръдията в източна посока жълтата сграда е Наполеоновият театър. При нашествията си Наполеон е идвал в Котор, харесал Стария град и околностите му и дал необходимите средства за построяването на театъра, който сега носи неговото име. Друг характерен площад е „Свети Трифон“, където се намира католическата катедрала със същото име. Този светец е закрилник на града. Легенда разказва, че в средните векове пирати откраднали мощите на Свети Трифон от Котор. Местното население събрало значителна сума и откупило от пиратите мощите на светеца, които сега се намират в катедралата.

Катедралата „Св. Трифон“ (XII в.) е действаща, много богато обзаведена, с голяма метална входна врата, по която са инкрустирани

различни фигури. Високо над нея е характерната розетка - отличителен знак на католическите храмове. Вляво от катедралата се намира старата сграда на някогашната община. Камбанарията на катедралата и часовниковата кула са от XIV в. (реставрирана през XVII век).

Градът познава нашествията на различни войски - на французи, венецианци, турци, а и Самуиловите части също са идвали до Котор, но не са разрушавали града. В неговия център е сградата Драко. Сега в нея се намира Институтът за опазване на паметниците на културата.

Характерна сграда е Дворецът Бургурина, превърнат в морски музей. Дворецът е бил собственост на високопоставен католически свещеник, който според изискванията на църквата нямал право да се жени и да създава поколение. Затова дарил тази своя собственост на общината. Експонираните в музея предмети са ръчна изработка. Тук могат да се видят гербовете на всички стари которски фамилии, мечове, ползвани от морските войски, интересни модели на стари кораби и различни видове морски укрепления.

На следващото малко площадче е църквата „Св. Лука“ от XII век. В нея има много добре запазени фрески от XII - XIV век. Първоначално храмът бил католически, поради което е изграден в характерния готически стил. След това е превърнат в източноправославен. Сега се извършват както католически, така и източноправославни богослужения. Другата голяма църква, която се намира съвсем наблизо, а тя е и най-новата (завършена в края на XIX в.), е православният храм „Св. Николай“. На същото място преди това се намирал Бенедиктински храм от IX век.

От това площадче нагоре в покрайнините на Стария Котор по малки тесни каменни стъпала може да се изкачите високо на крепостните стени. По тях за около 30 минути се отива до малката църква „Господ Здравле“. Оттук се открива изключително красива гледка към целия залив. Наричат този залив най-южния фиорд на Европа. Това е най-валежното място на континента, където се съчетават влажният средиземноморски въздух и отвесните склонове на планината, които ограждат залива. В залива има много островчета. Някои от тях са били обитаеми. Интересна е историята на Ботаническата градина, намираща се на провлака. Богатата аристократка Екатерина Властелинович, овдовяла твърде млада и посветила се на монашество, купила част от провлака и го превърнала в ботаническа градина.

Освен с пейзажа си Которският залив се отличава с богатото ви-

Черна гора - Адриатическото крайбрежие

Църквата на крепостта на Котор

Которски залив

Дубровник

дово разнообразие на растителния и птичия свят. От островите в залива се струва да се отбележи о. „Свети Георги“ с характерната си богата растителност. Непосредствено зад него е Каменният остров, на който се намира малка църква „Дева Мария“, в която е изложен гоблен - везан с косите на жена, която от младини до дълбока старост очаква своя съпруг моряк, който и така не се е завърнал от морето.

По бреговете на залива няма високи сгради. Туристическите обектите са на не повече от 3 етажа, разпръснати сред богатата растителност. Тук никъде не се виждат реклами, масички на заведения и търговски обекти. Дадена е възможност посетителите да изучават, да се възхищават, да снимат, да отнесат със себе си спомена за едно добре съхранено културно богатство.

Тръгваме към Дубровник, който се намира на Адриатическия бряг, на около 20 км след като се навлезе от Черна гора в Хърватия. Преминването на Которския залив става с ферибот за около 5 минути, с което се избягва 50- километровото пътуване по автомобилното трасе по брега на залива. Дубровник е обект, включен в списъка към Конвенцията за Опазване на световното културно и природно наследство през 1979 година. Той има славата на световен туристически център, пристанищен град с голяма търговска дейност, известен до края на XIX в. като средище на художници, музиканти, писатели, философи, математици и физици. През средните векове е бил център за развитие на хърватски език.

Старият град Дубровник е основан през VI век. Под една или друга форма върху културно-историческото минало на града е дало отражение присъствието на Римската и Византийската империя, венецианското, френското и австро-унгарското влияние, както и на Кръстоносните походи. През целия период на съществуването градът е запазил своята самостоятелност и независимост. Над главната порта на града четем голям надпис „Свободата не се продава за всичкото злато на света!“.

В по-далечно минало градът се е наричал Рагуза. За определен период от време (от XIV в. до 1808 г.) той е представлявал самостоятелна република, именувана Рагузка (на латински) или Дубровнишка (на хърватски) република.

Името Дубровник има славянски произход и идва от думата „дубрава“ (дъбрава). Закрилник и защитник на града е Свети Влас, канонизираният по-късно за светец епископ от XIV в., който предсказал нападение на Венеция срещу града и организиран отбраната му. Градът е укрепен от трите страни с високи 20 м дебели крепостни стени с дължина 2500 метра. Сградите са запазили архитектурния си облик, въпреки различията в стиловете. Улиците са изградени по предварителен план, който се спазва и досега. Канализацията, изградена през XV в., действа и до днес в непроменен вид.

През 1667 г. градът е бил разрушен от унищожително земетресение. Бързо след това по инициатива и с финансовите средства на местното население е бил възстановен.

При посещението си в града през 1929 г. световноизвестният драматург Джордж Бърнард Шоу възкликва: „Този, който търси рая на

земята, трябва да посети Дубровник!“.

Най-жестоко е пострадал Дубровник от бомбардировките на Милошевич, които започват през 1991 г., когато Хърватия обявява своята независимост. На 16 декември е една от най-разрушителните бомбардировки, която заличава стари архитектурни паметници и впечатляващи сгради в древния град. Значителните поражения от войната продължават до май 1992 година. След края на войната започват широки възстановителни дейности с финансовата и моралната подкрепа на ЮНЕСКО. Градът е възстановен в древния си стил, за да запази атмосферата си.

Обхождането на тесните калдъръмени улици и площада на стария град се извършва единствено пеша. Никакви превозни средства не се допускат.

В едно-две малки магазинчета, без каквато и да е реклама, туристът може да купи дилънки, картички, пътеводители и други дребни сувенири. Липсват реклами по сградите и уличките, няма заведения на открито с чадъри и маси или каквато и да е друга търговска дейност.

Тази част на Хърватия развива широка туристическа дейност. Старият град, разположен на Дубровнишкия провлак, с право е получил славата на Перлата на Адриатика.

ПОСЛЕПИС НА АВТОРА

Неотклонно следвам идеята си да посещавам местата, включени в Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство. България има обявени 9 обекта в списъка на Конвенцията. Между тях сравним с Дубровник е старият град Несебър - населено място с близо 4000-годишна история. За съжаление през последните две десетилетия с изграждането по бреговете му на бунци и настаняването върху тях на търговски обекти жестоко се посегна върху уникалния му ландшафт. Построени бяха паметници, метални кръстове и цяло „Трифоново село“ от търговски сгради. Разрушават се стари къщи - паметници на архитектурата, и на тяхно място се изграждат нови обекти, с външен вид, който няма нищо общо с характера на древния град. През по-голямата част от годината старите църкви, останки от крепостни стени и малкото оцелели стари къщи остават невидими за българските и чуждестранните туристи от накичените по тях предмети, предлагани от амбулантните търговци. Движението по малките улички е почти невъзможно заради постоянно движещите се моторни превозни средства. Трябва ли отново да споменаваме жестокото комерсиално посегателство върху другия наш обект, включен в тази конвенция - Националният парк „Пирин“. Ще се намери ли най-сетне институция, която най-строго да наложи спазването на критериите и изискванията от приложението на Конвенцията, приета със закон от българския парламент?

Инж. Георги ПЕТРУШЕВ
Снимки автора

„Миналото да стане видимо...“

Така простичко обяснява идеята за Архитектурно-етнографския комплекс „Етъра“ край Габрово неговият създател Лазар Донков. Художник самоук, той през 1963 г. се запленява от тази гориста местност край града, където тогава е имало само една воденица. Хрумва му, че тук може да стане нещо уникално - музей на занаятите, музей на открито. Донков сам рисува скици на бъдещия музей, организира изграждането му и го ръководи до самата си смърт през 1976 година. Подреждането на Етъра се основава на три начина - реставрация на малкото заварени на терена обекти, пренасяне на оригинални съоръжения и пресъздаване на сгради, копия на оригинали. Просто и гениално. И всичко това да не е в застинала музейна форма, а в плът и кръв, подхранвани от действащите майстори-занаятчии.

Този оригинален накит, който отстои само на 8 км от Габрово, не се нарича от хората с „официалното“ му име, а много мило, по свойски някак - само Етъра.

Етъра е гледката и познанието. В петдесетте му обекта се съдържа информацията за архитектурата, бита и стопанското минало на Габрово през Възраждането. През втората половина на XVIII и XIX век в европейския град Габрово се развиват над 26 занаята, izdeliata от които намират пазар във Виена и Букурещ, в Марсилия, в Анадола. Днес повечето от тези занаяти ги виждаме практикувани в Етъра на Занаятчийската чаршия. Водното колело не случайно е емблемата на Етъра - тук има 10 съоръжения, работещи на вода. Водата задвижва мелниците - караджейка и долапкиня, тепавицата, валявицата, стружният.

Етъра е вкусът на стари забравени думи и понятия. Тези минали думи са „видими“ с помощта на действащи съвременни майстори. Кожите се обработват в табакхана, в шарланджийницата (тук е оригиналната преса за добиване на орехово масло) могат да се преработят и сусамово и маково семе, слънчоглед, в симидчийската работилница се пекат хлебни изделия. Ами мутафчийството? Това е изработване на „козиняви“ изделия, или тъкане на дисаги, чували, конски колани. Хлопкарският занаят включва направата на ковани и лети звънци (хлопки) и камбани за църкви. Домашни съдове и църковна утвар се коват от бакърджиите на чаршията. В Габрово всеки майстор, който обработвал желязо, се е наричал ковач. Една от най-старите задруги на тези майстори, специализирали се в изработката на ножове - Еснафът на ножарите, е основана през 1772 година. Днес в дюканиите за ножове се изработват съвременни варианти на какъв ли не модел.

Етъра е емоцията. Личното усещане на това място е най-важно. Обкръжаващата информация наистина е такъв концентрат, че, „гълтнат“ наведнъж, може и да „събори“ посетителя. Затова дозата за това да ти е сладко, всеки избира сам...

Светлана БЪНЗАРОВА
Снимки Йордан ДАМЯНОВ

(Продължение от стр. 15)

Числеността в ДЛР сочи едно относително стабилизиране на запаса.

ЗУБЪР

Зубрите наброяват 19, с 1 по-малко спрямо 2008 г. и се стопанисват единствено в района на ДЛС „Воден“.

ТИБЕТСКИ ЯК

Броят на яковите е 18 и в сравнение с м. г. числеността му се е увеличила с 6 (3 %).

АЛПИЙСКИ КОЗИРОГ

По данни от таксацията наличие на алпийски козируг няма. Спрямо 2008 г. числеността му е намаляла с 25 бр., но липсва информация за числеността му в районите на националните паркове.

ДРЕБЕН ДИВЕЧ

При дребния дивеч числеността за страната

е следната: заек - 386 952 бр., по-малко спрямо 2008 г. с 1589 броя; фазан - 108 620 бр., намалял с 3384 (3 %); яребица - 262 991 бр., нарастване с 4782 (2 %); кеклик от 21 402 бр. е намалял с 1184 бр. или 6 %.

Реалната численост на дребния дивеч във всички ловностопански райони ще бъде установена след провеждане на контролните есенни таксации.

ХИЩНИЦИ

Установено, че към април 2009 г. в страната обитават 2282 вълка, с 279 (12 %) по-малко, отколкото през миналата година.

Чакалите в сравнение с миналата година са се увеличили с 2903, или с 8 %, и броят им е 36 304. Нарастването на числеността на чакалите вече е осезателно. Тревога буди разширяването на ареала на разпространението на този хищник. Той намира подходящи местобитания и в планинската част на ловностопанските райони и продължава да бъде лимити-

ращ фактор за числеността на дивеча.

Запасът от лисица е 41 896 бр. Увеличаването спрямо 2008 г. е с 733 бр. (2 %).

По данни от таксацията във всички ловностопански райони обитават 30 169 скитащи кучета. В сравнение с м. г. числеността им е значително увеличена - с 7652 бр. (25 %). Без целенасочено регулиране на популациите им възпроизводството на останалия дивеч ще бъде компрометирано.

Като цяло здравословният статус на дивеча през 2008 г. беше добър.

И в бъдеще усилията ще бъдат насочени главно срещу ширещото се все още във всички му форми браконьерство, както и към ефективната борба за намаляване числеността на хищниците, свързана със задължителния планов отстрел във всички ловностопански райони.

Инж. Юлиян РУСЕВ -
директор на Дирекция
„Ловно стопанство“ в ДАГ

Екоsvят

Необикновени дървета

Вграден през 1696 г. купол на църква в кухнята на дъб, който вече е на 1300 години. Уникалното дърво се намира в Алювил, Франция. Странната композиция е реставрирана през 1990 г.

Оптимистичен сценарий за енергията

Енергийните нужди на човечеството могат да бъдат задоволени на 100 % за сметка на възобновяеми източници до 2090 г. съгласно сценарий, разработен от European Renewable Energy Council (EREC) и Greenpeace. Според Energy [R]evolution Report по-голямата част от този преход ще се извърши до средата на столетието. Това е най-крайният от всички подобни сценарии, правени до момента. Той също така въвежда дефиниция за възобновяеми източници, която напълно изключва ядрената енергетика. Четири са основните енергийни източника на бъдещето - геотермална енергия, слънце, вятър и биомаса. Тук трябва да се добави и много съществена роля, която се дава на енергийната ефективност. Последното е от изключително значение, защото при нарастването на енергията от възобновяеми енергийни източници (ВЕИ) са приложени тенденциите, които са валидни в момента, докато при енергийната ефективност картината е съвсем различна. Промяната се очаква да дойде главно

от генериране на енергия близо до потребителите и съобразно конкретните им нужди - представите си соларни панели на всеки покрив, подобряване на съществуващите сгради, прилагане на „зелени“ строителни техники при новото строителство, подобрени индустриални технологии. Като се има предвид, че една трета от употребяваната от всеки дом енергия се губи поради лоша изолация, се очаква от правителствата да стимулират собствениците на сгради да вземат мерки, подобно на стимулите за инсталиране на съоръжения за генериране на енергия от слънце и вятър. Сценарият изглежда нереалистичен в тази си част, в която прогнозира намаляване на енергийните разходи. При развиващите се икономики, където всяка седмица в експлоатация влиза нов ТЕЦ (Индия, Китай и др.), по-скоро трябва да се очаква нарастване на консумацията на електроенергия през това столетие.

По материали от: ecogeek.u.venturebeat.com

IN MEMORIAM

На 21 май на почина проф. д.с.н. Костадин Господинов Костадинов.

Роден на 8 юли 1936 г. в Грудово (сега Средец), Бургаска област. През 1959 г. завършва ВЛТИ и започва работа като началник-горскотехнически участък в ГС - Граматиково. През 1960-1972 г. е директор на ГС - Грудово, където под негово ръководство са създадени 66 000 дка горски култури.

От 1973 до 1976 г. е аспирант в Института за гората при БАН. През 1977-1980 г. е ст.н.с. I ст. в Опитната станция по дъбовите гори (ОСДГ) - Бургас, където през 1982 г. става директор. Той оглавява ОСДГ цели 20 години, до 2001 г., когато се пенсионира. През 1975 г. му е присъдена научната степен „кандидат на науките“, а през 1990 г. - „доктор на науките“.

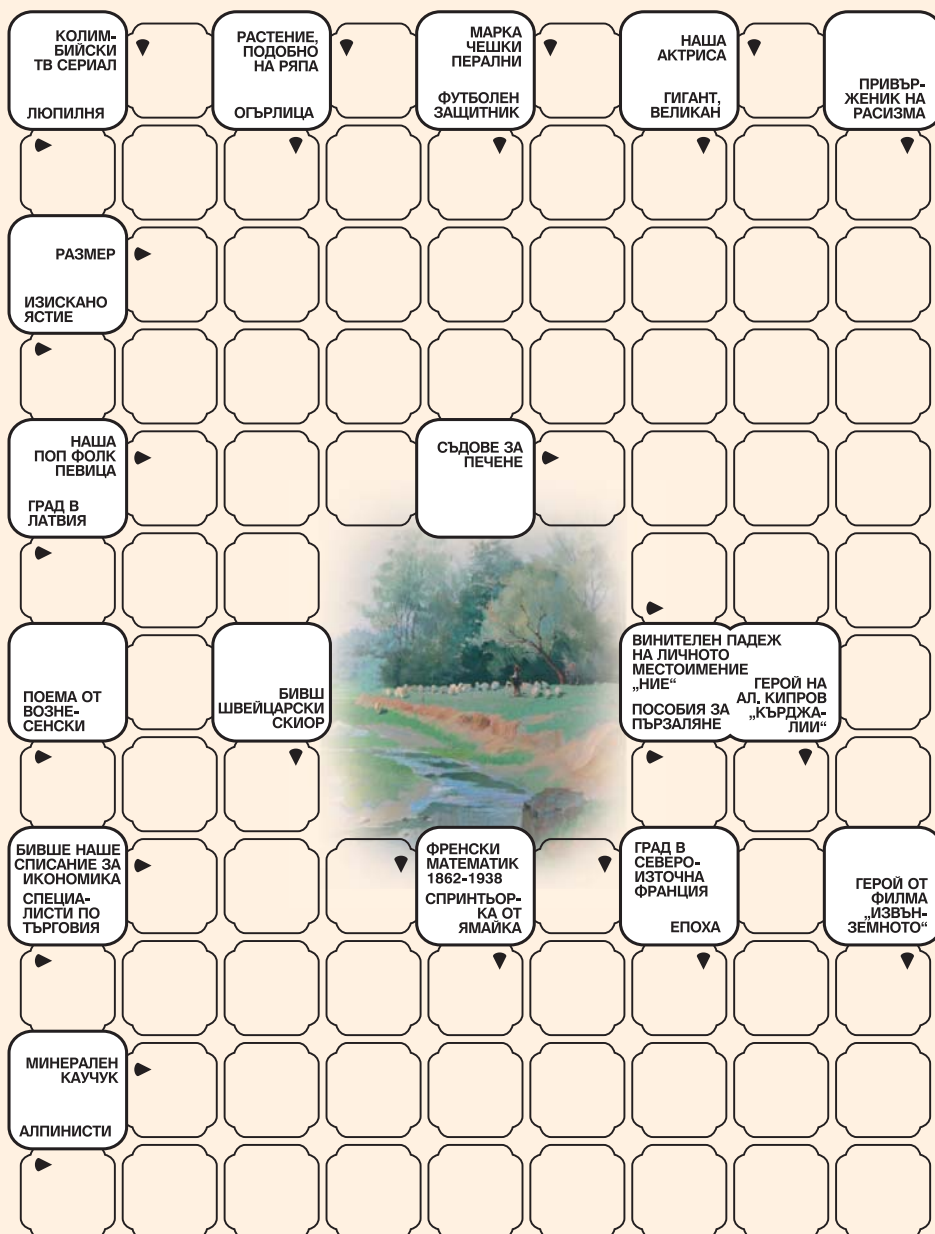
След 2002 г. е хоноруван професор по обща екология в Университета „Асен Златаров“ в Бургас.

Научноприложната дейност на Костадин Костадинов е свързана със създаването и стопанисването на горите от черен бор, дъб и източен бук и в провеждането на мероприятия за превръщане на издънковите дъбови гори в семенни.

Автор е на 2 книги, участва в авторски колективи на други 3 книги. Научните трудове на К. Костадинов са 121, има публикации в реномирани научни списания. Участва в съставянето на „Правилник за сечите в Република България“ и две инструкции. Разработва самостоятелно или в съавторство редица методи в лесовъдството, а в горскостопанската практика са внедрени 14 научни предложения, в чието разработване участва.

Поклон пред светлата му памет!

РЕЧНИК: АВЕН, ОЗА, ОКАН

СТЕФАН КРЪСТЕВ

ОТГОВОРИ НА КРЪСТОСЛОВИЦАТА ОТ БРОЙ 5/2009:

ВОДОРАВНО: „В капан“. НЛО. „Обичам те“. Емитер. Око. Ега. Игнат. Грами. Аеро. Ракли. „Селтик“. Етан. Па. Пиаф (Едит). Нилин (Павел). „Красавица“. Таел. Таран.

ОТВЕСНО: Окомер. ЕРИКА. „Абигайл“. Аре. „И питам“. ТЕФАЛ. АЧЕ. Ирит. Инари. „Аканат“. ГАК. Нива. „Антонела“. Лира. Лекари. Пица. До. Ото (Николаус). Банан.

КЛИМАТЕТ ПАЗАРДЖИК

СУШИЛНИ ЗА ДЪРВЕСИНА

GSM: 088 9 424 678
GSM: 089 8 614 581
www.klimatet.hit.bg
e-mail:klimatet@abv.bg

Саморасияци

Старият горски бай Нено Балканджията се оплакал на лекаря от безсъние.

- Опитай старото средство - брой наум овце.

- Ама аз съм горски.

- Добре, брой гървета.

- Не става. Като ги изброя, трябва да ги маркирам, да ги отсека, да ги кубирам, да удаля марката, да напиша фактура, да ги натоваря на камуони... От толкова работа кога ще спя?

Неновица дава на хирурга, който оперирал бай Нено, пачка пари.

- Докторе, ще живее ли?

Хирургът преброява парите и казва:

- Засега - не...

Малкият внук на бай Нено подскача и се смее на гвора.

- Защо си толкова радостен? - пита го старият горски.

- Току-що се върнах от зъболекар!

- И какво радостно има?

- Зъболекаря го нямаше!

Бай Нено хванал ръката на жена си и говори:

- Ти си моята хубавица, ти си моята умница, любима, добра и отстъпчива...

- Леле, Ненчо - вика Неновица към внука - викай „Бърза помощ“, дядо ти блънува!

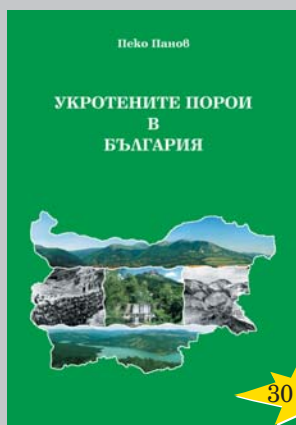
Събрали се десетина приятели на стария горски бай Нено Балканджията да се повеселят. Младият секач Киро казва:

- Жената ходи на лекар. Казали ѝ, че има СПИН!... Хей, ама аз само се пошегувах! А вие защо така посърнахте всички?

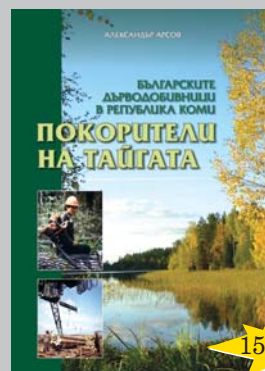
Горска книгопоща

30 лв.

30 лв.

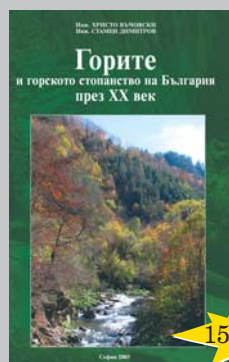
15 лв.

15 лв.

5 лв.

15 лв.

30 лв.

Изданията могат да се закупят от редакцията на списание „Гора“
За информация - тел.: 02 9888642

Wood-Mizer
from forest to final form

LT20B
Наистина практично

НОВА КОНСТРУКЦИЯ НА РАМАТА | ДОКАЗАЛАТА СВОЯТА НАДЕЖНОСТ ГЛАВА НА LT20 | SW SETWORKS – УСТРОЙСТВО ЗА ЗАДАВАНЕ НА ДЕБЕЛИНИТЕ

Удължителни секции *

SW-08 Setworks

Устройство за белене на кората *

* Опции

Екотехпродукт ООД

София 1186
ул. Стар Лозенски път 38

тел/факс: 02/979 17 10, 4627035
тел.: 0899 133 107

office@ecotechproduct.com

WWW.WOOD-MIZER.BG

ХУСКВАРНА БЪЛГАРИЯ ЕООД

София 1797, ж.к. „Младост“ - 2
бул. „Андрей Ляпчев“ 72
тел: 02 /8099411,
факс: 02 /8099413,
www.husqvarna.bg
e-mail: info@husqvarna.bg